

Přístup ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů
ke spravedlnosti

® **Přístup ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život -**
Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

© Autorská práva International Commission of Jurists, září 2021

International Commission of Jurists (ICJ) povoluje bezplatnou reprodukci částí svých publikací za předpokladu, že jsou jako zdroj náležitě citovány, a kopie publikace, která obsahuje citované části, je zaslána do sídla ICJ na následující adresu

International Commission of Jurists
Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1, Switzerland
t: +41 22 979 38 00
www.icj.org

Tento projekt je financován z programu Evropské unie pro spravedlnost (2014–2020). Obsah této publikace představuje pouze názory autorské organizace a je její výhradní odpovědností. Evropská komise nenes žádnou odpovědnost za případné zneužití.

Přístup ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život

Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti

International Commission of Jurists (ICJ)

Greek Council for Refugees (GCR)

Forum for Human Rights (FORUM)

Immigrant Council of Ireland (ICI)

Scuola Superiore di Studi Universitari e di Perfezionamento
Sant'Anna (SSSA)

Září 2021

Přístup ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život

Projekt FAIR plus - září 2021

Obsah

I. Právo na rodinný život a sloučení rodiny	6
II. Definice rodiny	9
III. Právo na sloučení rodiny	17
IV. Vyhoštění a právo na zachování rodinného života	34

Tento vzdělávací modul je čtvrtým z pěti vzdělávacích materiálů o ochraně práv migrantů v Evropě. Tento modul nabízí přehled hlavních zásad přístupu ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život.

I. Právo na rodinný život a sloučení rodiny

Všichni jednotlivci, včetně migrantů, jsou nositeli lidských práv a podle mezinárodního práva a práva EU mají právo na rodinný život a sloučení rodiny.

Mezinárodní právní rámec

Všeobecná deklarace lidských práv (UDHR), přijata rezolucí Valného shromáždění OSN č. 217 A (III) z 10. prosince 1948

Článek 16 odst. 3

3. The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR), přijatý rezolucí Valného shromáždění OSN č. 2200(XXI) z 16. prosince 1966

Článek 17

1. Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst.
2. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

Článek 23

1. Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má právo na ochranu společnosti a státu.

Mezinárodní pakt o ekonomických, sociálních a kulturních právech (ICESCR), přijatý rezolucí Valného shromáždění OSN č. 2200(XXI) z 16. prosince 1966

Článek 10

Státy, smluvní strany Paktu, uznávají, že:

1. Nejširší možná ochrana a pomoc by měla být poskytnuta rodině, která je přirozenou a základní jednotkou společnosti, zvláště k jejímu založení a po dobu, kdy odpovídá za péči a výchovu nezletilých dětí. Sňatek musí být uzavřen na základě svobodného souhlasu snoubenců.

¹ Vzdělávací materiály o přístupu migrantů ke spravedlnosti byly vytvořeny v rámci projektu FAIR PLUS - Posílení povědomí o právech migrujících osob, a jejich součástí jsou tyto vzdělávací moduly:

0. Přístup ke spravedlnosti

I. Spravedlivé azylové řízení a účinné prostředky nápravy

II. Přístup ke spravedlnosti pro migranty v zajištění

III. Přístup ke spravedlnosti z hlediska hospodářských, sociálních a kulturních práv

IV. Přístup ke spravedlnosti při ochraně práv migrantů na rodinný život

V. Přístup ke spravedlnosti pro migrující děti.

Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků (CMW), přijata rezolucí Valného shromáždění OSN č. 45/158 z 18. prosince 1990

Článek 44

1. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, uznávají, že rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu společností a státu, přijmou vhodná opatření k zajištění ochrany jednoty rodin migrujících pracovníků.
2. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, přijmou opatření, která považují za vhodná a která spadají do jejich pravomoci, aby usnadnily sloučení migrujících pracovníků s jejich manželi / manželkami nebo osobami, které mají s migrujícím pracovníkem vztah, který podle platných právních předpisů vyvolává účinky rovnocenné manželství, stejně jako se svými nezletilými nezaopatřenými svobodnými dětmi.

Úmluva o právech dítěte (CRC), přijata rezolucí Valného shromáždění OSN č. 44/25 z 20. listopadu 1989

Článek 9

1. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. Takové určení může být nezbytným v některém konkrétním případě, například jde-li o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.

Článek 10

1. Za účelem spojení rodiny a v souladu se závazkem podle čl. 9 odst. 1 státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, posuzují žádosti dítěte nebo jeho rodičů o vstup na území státu, který je smluvní stranou Úmluvy, nebo o jeho opuštění pozitivním, humánním a urychleným způsobem. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, dále zabezpečí, aby podání takové žádosti nemělo žádné nepříznivé důsledky pro žadatele nebo členy jeho rodiny.
2. Dítě, jehož rodiče pobývají v různých státech, má až na výjimečné okolnosti právo udržovat pravidelné osobní kontakty a přímé styky s oběma rodiči. Za tímto účelem a v souladu se svým závazkem podle čl. 9 odst. 2 státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, uznávají právo dítěte a jeho rodičů opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vstoupit do své vlastní země. Právo opustit kteroukoli zemi podléhá pouze takovým omezením, která stanoví zákon a která jsou nutná pro ochranu národní bezpečnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví nebo morálky nebo práv a svobod druhých a která jsou v souladu s ostatními právy uznanými v této Úmluvě.

Článek 22 odst. 2

2. Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, podporují, budou-li to považovat za potřebné, součinnost v úsilí Spojených národů a jiných příslušných mezivládních organizací nebo nevládních organizací spolupracujících se Spojenými národy k ochraně a pomoci takovému dítěti a k vyhledávání rodičů nebo jiných členů rodiny dítěte – uprchlíka s cílem získat informace potřebné k jeho opětovnému spojení s rodinou. Jestliže rodiče nebo jiné členy rodiny nelze nalézt, poskytuje se dítěti stejná ochrana jako každému jinému dítěti z jakéhokoli důvodu trvale nebo přechodně zbavenému své rodiny, jak je stanoveno touto Úmluvou.

Úmluva o právech dítěte (CRC)

Relevantními jsou také článek 2: zákaz diskriminace a článek 3: nejlepší zájem dítěte.

Více informací o těchto principech najdete v Modulu V. Práva dětí, část II.

Výbor pro práva dítěte (CRC) a Výbor pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin (CMW) ve svém společném komentáři týkajícím se dětí v kontextu mezinárodní migrace zdůrazňují, že migrující děti nemají dostatek příležitostí včasného sloučení rodiny a že při rozhodování o sloučení rodiny je třeba plně zohlednit nejlepší zájem dítěte.

Společný obecný komentář č. 3 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin a č. 22 (2017) Výboru pro práva dítěte o obecných zásadách v oblasti lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace, 16. listopadu 2017

29. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zajistí, aby se v cizineckém právu plně zohledňoval nejlepší zájem dítěte (...), a to též v rozhodnutích týkajících se sloučení rodiny a péče o dítě, kde má být nejlepší zájem dítěte předním hlediskem a má mít zásadní váhu. Výbory uznávají, že nedostatek regulérních a bezpečných cest pro migraci dětí a rodin přispívá k tomu, že děti se vydávají na život ohrožující a extrémně nebezpečné migrační cesty. Totéž platí pro opatření na ochranu hranic a kontrolní opatření, která se zaměřují spíše na represí než na usnadnění, regulaci a řízení mobility, včetně praktik detence a vyhoštění, nedostatku příležitostí včasného sloučení rodiny a nedostatku možností regularizace.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP), Rada Evropy, ETS č. 5, přijata 4. listopadu 1950

Článek 8

1. Každý má právo na respektování svého rodinného a soukromého života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Evropská sociální charta (revidovaná), ETS č. 163 z 3. března 1966

Článek 16 – Právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu

S cílem zajistit nezbytné podmínky pro plný rozvoj rodiny, která je základní jednotkou společnosti, se smluvní strany zavazují podporovat ekonomickou, právní a sociální ochranu rodinného života takovými prostředky, jako jsou rodinné dávky, daňová opatření, poskytování bydlení pro rodiny, dávek novomanželům, a jinými vhodnými prostředky.

Článek 19 odst. 6

(...) povinnost „usnadnit v co nejvyšší možné míře sloučení rodiny zahraničního pracovníka, kterému byl povolen pobyt na daném území“

Výbor pro práva dítěte a Výbor na ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin uvádějí, že by **nemělo docházet k zajištění** dítěte, ani jeho rodičů, pokud je to v nejlepším zájmu dítěte, pod záminkou udržení jednoty rodiny. Pokud se jedná o dítě, měla by být použita opatření, kdy nedochází k omezení osobní svobody. Společné zajištění dítěte a jeho rodiny může také znamenat porušení práva na rodinný život ([Popov proti Francii](#)).

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o povinnostech státu v oblasti lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace v zemích původu, tranzitu, cíle a návratu, 16. listopadu 2017

11. Pokud jsou děti v doprovodu dospělé osoby, potřeba udržet rodinu pohromadě není platným důvodem k ospravedlnění zbavení osobní svobody dítěte. Pokud nejlepší zájem dítěte vyžaduje udržení rodiny pohromadě, vztahuje se kategorický požadavek nezbavit dítě svobody i na jeho rodiče a vyžaduje, aby příslušné úřady zvolily pro celou rodinu řešení, které nespočívá ve zbavení osobní svobody.

Popov proti Francii, ESLP, stížnosti č. 39472/07 a 39474/07, 19. ledna 2012

134. Soud se domnívá, že ačkoliv prožívání vzájemné společnosti mezi rodičem a dítětem představuje základní prvek rodinného života (viz *Olsson proti Švédsku* (č. 1), 24. března 1988, odst. 59, série A č. 130), nelze z toho vyvodit, že samotný fakt, že je rodinná jednotka zachována, vede nutně k respektování práva na rodinný život, zejména pokud je rodina za-

jištěna. Soud uzavírá, že zajištění stěžovatelů na patnáct dní v detenčním středisku, kde byli vystaveni podmínkám zbavení osobní svobody typickým pro tento druh instituce, lze považovat za zásah do účinného výkonu jejich práva na rodinný život.

Právní rámec EU

Listina základních práv Evropské unie, 2012/C 326/02, přijata 6. října 2012

Článek 7 Respektování soukromého a rodinného života

Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.

Článek 33 Rodinný a pracovní život

1. Rodina požívá právní, hospodářské a sociální ochrany.
2. V zájmu zachování souladu mezi rodinným a pracovním životem má každý právo na ochranu před propuštěním z důvodu spojeného s mateřstvím a právo na placenou mateřskou dovolenou a na rodičovskou dovolenou po narození nebo osvojení dítěte.

II. Definice rodiny

I když neexistuje žádná mezinárodně uznávaná definice „rodiny“ per se aplikovatelná na provádění všech ustanovení mezinárodních smluv o lidských právech týkajících se rodiny, některé mezinárodní lidskoprávní orgány vyložily rozsah rodinného života, který jsou státy povinny respektovat a chránit v jednotlivých kontextech. Například, jak je zdůrazněno níže, judikatura Evropského soudu pro lidská práva se zabývala rozsahem práva na rodinný život, který má stát podle článku 8 EÚLP povinnost respektovat a chránit, a to i v kontextu rozhodování o žádostech o mezinárodní ochranu a sloučení rodiny.

Kromě toho různé nástroje EU týkající se migrantů, včetně směrnice EU o sloučení rodiny, kvalifikační směrnice a dublinského nařízení, obsahují ustanovení, která definují vztahy, na něž se vztahuje pojem „rodina“.

Mezinárodní právo

Evropská úmluva o lidských právech

Definice rodinného života podle EÚLP je široká a rozvíjela se postupem času v souladu s měnícími se představami o rodině. Tento vývoj bude pravděpodobně pokračovat i nadále ve světle vývoje společenských postojů.

Pojem „rodina“ podle EÚLP zahrnuje děti dané osoby a partnerství dospělých osob, včetně manželských vztahů opačného a stejného pohlaví (*Schalk a Kopf proti Rakousku*; *P. B. a J. S. proti Rakousku*; *Pajić proti Chorvatsku*) a stabilní a vážná soužití nesezdaných párů. Mezi relevantní faktory patří: zda pár žije společně, délka jejich vztahu, zda prokázali závazky vůči sobě tím, že spolu mají děti nebo jakýmkoli jiným způsobem. Relevance a váha těchto faktorů se případ od případu liší v závislosti na okolnostech daného případu.

EÚLP ve své judikatuře považuje za rodinu ve smyslu článku 8 EÚLP páry ve vztazích stejného i odlišného pohlaví. Tuto právní ochranu požívají stabilní vztahy, včetně vztahů mezi páry, které spolu nebydlí a/nebo páry stejného pohlaví. Neuplatnění tohoto širokého chápání pojmu „rodina“ při aplikaci pravidel slučování rodiny vedlo k porušení Úmluvy (*Pajić proti Chorvatsku*).

Schalk a Kopf proti Rakousku, EÚLP, stížnost č. 30141/04, 24. června 2010

93. Soud poznamenává, že od roku 2001, kdy bylo vydáno rozhodnutí ve věci Mata Estevez, došlo v mnoha členských státech k rychlému vývoji sociálních postojů k párům stejného pohlaví. Od té doby značný počet členských států poskytl párům stejného pohlaví právní uznání (...). Některá ustanovení práva Evropské unie rovněž odrážejí rostoucí tendenci zahrnout páry stejného pohlaví pod pojem „rodina“ (...).

94. (...) Soud považuje za umělé udržovat názor, že na rozdíl od páru odlišného pohlaví nemůže pár stejného pohlaví požívat „rodinného života“ ve smyslu článku 8. V důsledku toho vztah stěžovatelů, páru stejného pohlaví žijících ve společné domácnosti ve stabilním faktickém partnerství, spadá pod pojem „rodinný život“, stejně jako by tomu bylo ve vztahu páru opačného pohlaví ve stejné situaci.

Pajić proti Chorvatsku, ESLP, stížnost č. 68453/13, 23. února 2016

65. Soud dále ve věci *Vallianatos* vysvětlil, že nelze rozlišovat mezi stabilními páry stejného pohlaví, které žijí společně, a těmi, které – z profesionálních a sociálních důvodů – tak neučiní, protože to, že spolu partneři nebydlí, neznamená, že tyto páry nejsou stabilní, což je přivádí do oblasti rodinného života ve smyslu článku 8 (...).
80. (...) projednávaná věc se týká dodržování článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy, takže opatření na kontrolu přistěhovalectví, která mohou být shledána jako slučitelná s čl. 8 odst. 2, včetně požadavku legitimního cíle, mohou nicméně představovat nedůvodnou diskriminaci v rozporu s článkem 14 ve spojení s článkem 8. I když podle ustálené judikatury Soudu článek 8 nezahrnuje právo usadit se v konkrétní zemi nebo získat pobytové oprávnění, stát musí nicméně přesto vykonávat svou imigrační politiku způsobem, který je slučitelný s lidskými právy cizince, zejména s právem na respektování jeho soukromého nebo rodinného života a s právem nebýt diskriminován (...)
84. Příslušná ustanovení cizineckého zákona stanovila plošné vyloučení osob žijících ve vztahu osob stejného pohlaví z možnosti dosáhnout sloučení rodiny, což nelze považovat za slučitelné s standardy podle Úmluvy (...). Jak již bylo uvedeno výše, rozdíl v zacházení založený pouze nebo zejména na úvahách o sexuální orientaci stěžovatele by představoval rozdíl, který je podle Úmluvy nepřijatelný (...).

Soud odmítl uznat účelové manželství za „rodinu“ spadající pod ochranu práva na rodinný život (*Concetta Schember proti Maltě*). Manželství uzavřené po přesunu ze země původu však může být chráněno právem na rodinný život a tyto páry by neměly být diskriminovány v porovnání s páry, které dosud nevycestovaly (*Hode a Abdi proti Spojenému království*).

Concetta Schembri proti Maltě, ESLP, stížnost č. 66297/13, 19. září 2017

52. Soud se domnívá, že ačkoli soužití nemusí být v současné době určujícím kritériem ke stanovení stability dlouhodobého vztahu (viz judikaturu citovanou v odst. 47 výše), v projednávané věci se bezpochyby jedná o faktor, který by mohl vyvrátit jiné náznaky, které vyvolávají pochybnosti o upřímnosti manželství stěžovatelky se S. (viz odst. 7 výše). I když Soud připouští, že příčinou návratu S. do Pákistánu byl jeho neregulérní pobyt, uvítal by v tomto případě podložení konzistentního soužití stěžovatelky a S. alespoň v období, které předcházelo návratu S. do Pákistánu. Soud rovněž poznamenává, že stěžovatelka ve svém podání vůbec neodkazovala na její budoucí plány se S. nebo na jakékoli zvláštní pouto či podobné vazby, které sdílela se S.
53. S ohledem na výše uvedené se Soud domnívá, že z předloženého materiálu nevyplývá, že by stěžovatelka a S. skutečně měli v úmyslu žít ve společné domácnosti a vést normální rodinný život (viz naopak výše citovaný rozsudek *Abdulaziz, Cabales a Balkandali*, odst. 63 in fine). Z toho vyplývá, že nelze říci, že závěry vnitrostátních soudů jsou nepřiměřené či dokonce svévolné. Za těchto okolností musí tedy Soud potvrdit rozhodnutí vnitrostátních soudů, že manželství stěžovatelky a S. nebylo skutečné a že neexistoval mezi nimi žádný vážný vztah, který by byl dostatečný pro aplikaci článku 8.

Hode a Abdi proti Spojenému království, ESLP, stížnost č. 22341/09, 6. listopadu 2012

50. Soud poznamenává, že požadavek na prokázání „obdobné situace“ nevyžaduje, aby srovnávací skupiny byly totožné. Stěžovatelé jsou spíše povinni prokázat, že s ohledem na zvláštní povahu svých stížností bylo s nimi odlišně zacházeno v situaci, která je relativně obdobná ostatním (výše uvedený rozsudek *Clift* proti Spojenému království, odst. 66). V projednávaném případě stěžovatelé namítají, že v rozhodné době imigrační řád nedovoloval, aby se k uprchlíkům připojili manželé ve Spojeném království, pokud bylo manželství uzavřeno poté, co uprchlík opustil zemi trvalého pobytu. Soud se proto domnívá, že uprchlíci, kteří uzavřeli manželství před odchodem ze země trvalého pobytu, byli v obdobném postavení, jelikož jim byl rovněž přiznán status uprchlíka a omezená doba, po kterou mohli zůstat ve Spojeném krá-

lovství. Ve skutečnosti byl jediným relevantním rozdílem okamžik uzavření manželství. Navíc vzhledem ke skutečnosti, že studenti a pracovníci, jejichž manželé a manželky měli oprávnění se k nim připojit, měli obvykle k dispozici omezenou dobu, po kterou byli oprávněni zůstat ve Spojeném království, má Soud za to, že i oni byli v obdobném postavení jako stěžovatelé ve smyslu článku 14 Úmluvy.

55. Soud mimoto nevidí důvod pro odlišné zacházení s uprchlíky, kteří uzavřeli manželství po vycestování než s těmi, kteří uzavřeli manželství před vycestováním. Soud připouští, že Spojené království dodržuje své mezinárodní závazky tím, že umožňuje, aby se k uprchlíkům připojili i manželé a manželky, s nimiž manželství uzavřeli před vycestováním. Pokud však opatření vede k rozdílnému zacházení s osobami v obdobném postavení, skutečnost, že došlo ke splnění mezinárodního závazku státu, není sama o sobě neospravedlňuje k rozdílné zacházení.

56. Soud proto shledává, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8. Poznamenává však, že situace, která vedla k porušení, již nepřetrvává, jelikož následně došlo k novelizaci imigračního řádu (viz odst. 13, 17 a 74 výše).

Ochrana zajištěná článkem 8 EÚLP se rovněž vztahuje na vztah mezi dítětem a biologickým rodičem, pokud se dítě nenarodí z manželství nebo na pár žijící ve společné domácnosti (*Onur proti Spojenému království*). Pokud jsou rodiče dítěte sezdaní nebo žijí ve společné domácnosti, bude tento rodinný vztah existovat i v případech, že z důvodu odloučení rodičů přestane dítě žít s jedním z rodičů (*Ciliz proti Nizozemsku*).

Onur proti Spojenému království ESLP, stížnost č. 27319/07, 17. února 2009

43. (...) děti narozené manželskému páru nebo páru žijícímu ve společné domácnosti jsou ipso jure součástí této rodiny od okamžiku narození a mezi dětmi a jejich rodiči existuje rodinný život (...)

Ciliz proti Nizozemsku, ESLP, stížnost č. 18535/91, 27. října 1994

59. (...) není pochyb o tom, že mezi rodiči a dítětem narozeným z jejich manželského vztahu existuje pouto naplňující znaky rodinného života, jak tomu bylo v projednávané stížnosti. (...) K ukončení tohoto přirozeného rodinného vztahu nedojde z důvodu, že se rodiče odloučí nebo rozvedou, v důsledku čehož dítě přestane žít s jedním ze svých rodičů. (...) Pojem „rodinný život“ se neomezuje pouze na manželské vztahy a může zahrnovat další faktické rodinné vazby, kde osoby spolu žijí mimo „manželství“.

Kroon a další proti Nizozemsku, ESLP, stížnost č. 18535/91, 27. října 1994

30. (...) V každém případě Soud připomíná, že pojem „rodinný život“ v článku 8 se neomezuje pouze na manželské vztahy a může zahrnovat další faktické „rodinné vazby“, pokud osoby spolu žijí mimo manželství. (...) Ačkoli spoluzití může být zpravidla požadavkem na takový vztah, výjimečně mohou i jiné faktory sloužit k prokázání toho, že vztah má dostatečnou stálost k vytvoření de facto „rodinných vazeb“; (...)

Obecně je vztah mezi adoptovaným dítětem a adoptivním rodičem chráněn článkem 8 EÚLP stejným způsobem jako vztah mezi dítětem a biologickým rodičem (*Kurochkin proti Ukrajině*).

Pokud nebyli rodiče dítěte nikdy sezdaní ani nežili ve společné domácnosti, mohou k prokázání skutečnosti, že vztah dítěte s rodičem, s nímž dítě nežije, se rovná rodinnému vztahu, sloužit jiné faktory. Mezi tyto faktory spadají povaha a trvání vztahu rodičů před narozením dítěte, a zejména skutečnost, zda plánovali mít dítě, příspěvky na péči a výchovu dítěte a kvalita a pravidelnost kontaktu. V případě týkajícím se migrace Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že u dospělých rodičů a dospělých dětí se obvykle vyžaduje další prvek závislosti, který vede k ochraně práva na rodinný život.²

V případě, že neexistují ani biologické vazby ani právně uznávané rodičovské vztahy, může Soud i nadále uznat právo na rodinný život (např. pěstounskou péči). Rozhodnutí bude záviset na osobních vztazích mezi dospělým a dítětem, na roli dospělého vůči dítěti a na společně stráveném času (*Morretti a Benedetti proti Itálii*). V případě osvojení, kdy neexistuje právní uznání zahraničního soudního rozhodnutí o osvojení, uznává Soud faktické rodinné vazby (*Wagner a J.M.W.L. proti Lucembursku*).

² Závislost musí být silná: *A.W. Khan proti Spojenému království*, ESLP, stížnost č. 47486/06, rozsudek ze dne 12. ledna 2010, odst. 32; *Osman proti Dánsku*, ESLP, stížnost č. 38058/09, rozsudek ze dne 14. června 2011, odst. 55.

Pokud však neexistoval dlouhodobý vztah a vznikla by nejistota ohledně právního postavení, Soud se domnívá, že de facto rodinné vztahy neexistují (Paradiso a Campanelli proti Itálii). A konečně, právní poručnictví není dostatečné k prokázání rodinného života (*Lazoriva proti Ukrajině*).

Moretti a Benedetti proti Itálii, ESLP, stížnost č. 16318/07, 27. dubna 2010

48. Při absenci právně uznaného rodičovského vztahu mezi stěžovateli a A. Soud prozkoumá faktické rodinné vazby mezi nimi, jako je společné soužití obou stěžovatelů a A. (...). Soud přezkoumá existenci vztahu mezi stěžovateli a A. Soud se domnívá, že v případě faktických vztahů je potřeba při určování rodinné povahy těchto vztahů zohlednit více faktorů, mezi které patří společně strávený čas, kvalita vztahů a role dospělého vůči dítěti.

Wagner a J.M.W.L. proti Lucembursku, ESLP, stížnost č. 76240/01, 28. června 2007

117. Soud znovu opakuje, že „zaručení práva na respektování rodinného života podle článku 8 předpokládá existenci rodiny“ (...). V projednávané věci stěžovatelka od roku 1996 vystupovala jako matka nezletilého dítěte ve všech ohledech, přičemž mezi nimi „de facto“ existovaly „rodinné vazby“ (...). Soud dále poznamenává, že vláda nezpochybňuje, že mezi oběma stěžovateli byla vytvořena rodinná vazba. Z toho vyplývá, že článek 8 možno aplikovat.

Paradiso a Campanelli proti Itálii, ESLP, stížnost č. 25358/12, 24. ledna 2017

151. V projednávaném případě je tedy třeba posoudit kvalitu vazeb, úlohu, kterou hrají stěžovatelé vůči dítěti, a délku soužití mezi nimi a dítětem.

Souhrn sociálních vazeb může být součástí konceptu **soukromého života**. Právo na respektování soukromého života podle článku 8 EÚLP se vztahuje na ochranu osobních a sociálních vztahů.

Tímto ustáleným výkladem Soud pokrývá vazby mezi usazenými migranty a komunitou, ve které žijí. Soud uvádí, že úzké vazby, které obecně nespádají pod pojem rodinný život, mohou spadat pod širší pojem soukromý život, který chrání rozvíjení vztahů s jinými lidmi a vnějším světem. Tento širší výklad Soudu rovněž chrání právo na soukromý život dospělých a dětí, které nejsou vázány právně ani biologicky, ale u nichž je vytvořeno emocionální pouto a skutečný záměr tuto roli plnit.

Osman proti Dánsku, ESLP, stížnost č. 38058/09, 14. června 2011

55. (...) Soud v řadě případů týkajících se mladých dospělých, kteří dosud nezaložili vlastní rodinu, uznal, že jejich vztah s rodiči a dalšími blízkými členy rodiny rovněž představuje „rodinný život“. Kromě toho článek 8 rovněž chrání právo navazovat a rozvíjet vztahy s jinými osobami a vnějším světem a někdy může zahrnovat aspekty sociální identity jednotlivce; je třeba uznat, že souhrn sociálních vazeb mezi usazenými migranty a komunitou, ve které žijí, představuje součást pojmu „soukromý život“ ve smyslu článku 8. Bez ohledu na existenci či jiného uspořádání „rodinného života“ představuje vyhoštění usazeného migranta zásah do jeho práva na soukromý život. Záleží na okolnostech konkrétního případu, zda je vhodné, aby se Soud soustředil spíše na aspekt „rodinného života“ než na aspekt „soukromého života“ (...).

M.P.E.V. a další proti Švýcarsku, ESLP, stížnost č. 3910/13, 8. července 2014

31. Soud již dříve shledal, že existence nebo neexistence „rodinného života“ je v podstatě otázkou skutečnosti, která závisí na reálné existenci úzkých osobních vazeb v praxi. (...) Rodinný život však musí zahrnovat vztah vyplývající ze zákonného a skutečného manželství. (...) Z pojmu rodiny, na kterém je založen článek 8, dále vyplývá, že dítě narozené v manželském svazu je ipso jure součástí tohoto vztahu; od okamžiku narození dítěte a tou samotnou skutečností tedy existuje mezi ním a jeho rodiči pouto naplňující znaky „rodinného života“, který nemohou změnit následující události s výjimkou výjimečných okolností (...), až do doby, kdy dítě dosáhne dospělosti. Soud dále rozhodl, že rodinný život neexistuje mezi rodiči a dospělými dětmi, pokud nebudou moci prokázat další prvky závislosti. (...)

32. Soud rovněž opakuje, že jelikož článek 8 chrání právo navazovat a rozvíjet vztahy s jinými osobami a vnějším světem a může občas zahrnovat aspekty sociální identity jednotlivce, je třeba uznat, že souhrn sociálních vazeb mezi usazenými migranty a komunitou, ve které žijí, představuje součást pojmu „soukromý život“ ve smyslu článku 8. (...)

57. Pokud jde o vztah prvního stěžovatele s jeho mladou dcerou, čtvrtou stěžovatelkou, Soud poznamenává, že ji vychoval s druhou stěžovatelkou a nadále se zapojoval do výchovy dítěte po odloučení, což se odráží v rozsáhlých právech na kontakt s dítětem, které mu byly přiznány. Soud dále poznamenává, že spolkový správní soud se domníval, že vzhledem k její integraci do švýcarské společnosti, nedostatečné znalosti o zemi původu, kam se po přicestování do Švýcarska ve věku dvou let nikdy nevrátila, a skutečnosti, že sotva mluvila španělsky, její navrácení zpět do Ekvádoru by znamenalo „vykořenění z důvodu přílišné tvrdosti“. (...) Za těchto okolností lze očekávat, že by došlo přinejmenším k drastickému snížení osobního kontaktu mezi těmito dvěma stěžovateli, pokud by byl první stěžovatel nucen vrátit se do Ekvádoru. Soud klade důraz na skutečnost, že spolkový správní soud při posuzování případu prvního stěžovatele neodkázal na nejlepší zájmy dítěte, jelikož se nedomníval, že vztah mezi nimi spadá pod ochranu „rodinného života“ ve smyslu článku 8 Úmluvy. Za těchto okolností není Soud přesvědčen, že nejlepším zájmem dítěte byla přikládána dostatečná váha. V této souvislosti odkazuje také na článek 3 Úmluvy OSN o právech dítěte, podle kterého se při všech jednáních orgánů veřejné moci týkajících se dětí bude primárně přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte. (...)

Lazoriva proti Ukrajině, ESLP, stížnost č. 6878/14, 17. dubna 2018

61. V souladu s ustálenou judikaturou Soudu je existence nebo neexistence fungování „rodinného života“ ve smyslu článku 8 v podstatě otázkou skutečnosti, která v praxi závisí na reálné existenci úzkých osobních vazeb. (...) Úzké vztahy mimo „rodinný život“ obecně spadají pod oblast „soukromého života“. (...)

66. Zájem stěžovatelky na zachování a rozvoji vztahu nebo vazby se svým synovcem však patrně spadá do oblasti „soukromého života“, což je širší pojem a zahrnuje mimo jiné právo navázat a rozvíjet vztahy s jinými lidmi. (...)

Výše uvedená judikatura je v souladu s [Doporučením Rady Evropy 1686 \(2004\)](#) o mobilitě osob a právu na sloučení rodiny, které vyzývá evropské státy, aby používaly široký výklad pojmu „rodina“, pokud je to možné a vhodné, a rozšířily jeho použití zejména na členy přirozené rodiny, nesezdané páry, včetně partnerů osob stejného pohlaví, děti narozené mimo manželství, děti ve střídavé péči, závislé dospělé děti a závislé rodiče.

Evropská sociální charta

Evropská sociální charta (revidovaná)

Článek 19 odst. 6

(...) povinnost „usnadnit v co nejvyšší možné míře sloučení rodiny zahraničního pracovníka, kterému byl povolen pobyt na daném území.“

Čl. 19 odst. 6 je třeba vykládat v tom smyslu, že „přinejmenším manžel / manželka pracovníka a nesezdané děti, pokud jsou přijímacím státem považovány za nezletilé a jsou závislé na migrujícím pracovníkovi.“ (Viz také výklad SDEU – [Stanovisko generální advokátky Kokott](#) ze dne 8. září 2005 ve věci C-540/03, Evropský parlament v. Rada Evropské unie za podpory Spolkové republiky Německo a Komise Evropských společenství).

ICCPR

Výbor pro lidská práva vyložil pojem „rodina“ podle článku 23 ICCPR v případě *Ngambi a Nébol proti Francii*.

ICCPR: Benjamin Ngambi and Marie-Louise Nébol proti Francii, Výbor pro lidská práva, sdělení č. 1179/2003, 16. července 2004

6.4 Článek 23 Paktu zaručuje ochranu rodinného života, včetně zájmu na sloučení rodiny. Výbor připomíná, že pojem „rodina“ je třeba pro účely Paktu chápat široce s tím, že zahrnuje všechny osoby tvořící rodinu tak, jak jsou chápány v příslušné společnosti. Ochrana této rodiny nemusí být v konkrétním případě nutně vyloučena z důvodu neexistence formálních manželských svazků, zejména pokud existuje místní praxe manželství podle zvykového nebo obyčejového práva. Právo na ochranu rodinného života nutně nezaniká ani v případech geografického oddělení, nevěry nebo neexistence manželských vztahů. Především však musí existovat rodinné pouto, které má být chráněno. (...)

CRC

Výbor pro práva dítěte ve svém [Obecném komentáři č. 14 \(2013\) k právu dítěte na primární zohlednění svých nejlepších zájmů](#) uvádí, že pojem „rodina“ je zapotřebí vykládat široce s tím, že zahrnuje biologické, adoptivní nebo náhradní rodiče, případně členy rozšířené rodiny nebo komunity, jak stanovují místní zvyklosti (odst. 59).

Rada pro lidská práva

Rada pro lidská práva, Ochrana rodiny: příspěvek rodiny k realizaci práva na přiměřenou životní úroveň svých členů, zejména prostřednictvím její úlohy při odstraňování chudoby a dosažení udržitelného rozvoje, dokument OSN A/HRC/31/37 (2016) odst. 24-27, 34-36

A. Definice rodiny

24. Podle mezinárodního práva v oblasti lidských práv neexistuje definice rodiny. Výbor pro lidská práva poznamenává, že pojem rodiny se může v některých ohledech lišit v jednotlivých státech, a dokonce i v jednotlivých regionech v rámci státu, a proto není možné tento pojem standardně definovat. Podobně Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva uvedl, že pojem rodina je třeba chápat v širokém smyslu a v souladu s vhodným místním užitím. Podobné názory vyjádřily i další mezinárodní mechanismy v oblasti lidských práv. (...)

26. Státy si ponechávají určitou volnost při definování pojmu rodina ve vnitrostátní právní úpravě, přičemž zohledňují různé právní systémy, náboženství, zvyklosti nebo tradice v rámci své společnosti, včetně domorodých a menšinových kultur. Mezinárodní normy však stanoví alespoň dvě minimální podmínky pro uznávání a ochranu rodin na vnitrostátní úrovni: zaprvé dodržování zásady rovnosti a nediskriminace, včetně rovného zacházení se ženami, a zadruhé efektivní záruku nejlepšího zájmu dítěte. Vzhledem k těmto parametrům mezinárodní lidskoprávní orgány stanovily, že některé formy vztahů, například polygamie či manželství dětí, jsou v rozporu s mezinárodními normami v oblasti lidských práv a měly by být zakázány.

27. Kromě výše uvedených zásad vyzvaly mezinárodní orgány státy, aby chránily konkrétní formy rodiny s ohledem na zranitelnost jejich členů v souvislosti s požíváním lidských práv. Pozornost se například věnuje diskriminaci žen a dětí ve faktických svazcích a státům se adresují výzvy k úpravě těchto svazků ve vnitrostátním právu. Podobně Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva vyzval státy k právnímu uznání párů stejného pohlaví.

(...) C. Právo na soukromý a rodinný život (...)

35. Právo na rodinný život se odráží v obecné preferenci zachování rodinné jednotky a nerozdělení jejích členů, a to zejména nezaopatřených členů. Úmluva o právech dítěte potvrzuje právo dětí nebýt odloučeny od svých rodičů proti své vůli s výjimkou nezbytných případů s ohledem na nejlepší zájem dítěte, například v případech týrání nebo zanedbávání (čl. 9 odst. 1), a to na základě vydání soudního rozhodnutí v tomto smyslu. Dětem, které přišly o rodinné prostředí, je třeba zajistit alternativní péči (čl. 20) a pokud je to možné, měly by být v kontaktu s rodiči (čl. 9 odst. 3). Podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (čl. 23 odst. 4) nesmí být dítě v žádném případě odděleno od rodičů z důvodu zdravotního postižení dítěte nebo jednoho či obou rodičů.

36. Mezinárodní úmluva o ochraně práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků vyžaduje, aby státy zajistily ochranu sloučení rodin migrujících pracovníků, a to i usnadněním sjednocení migrujících pracovníků s jejich manželi a manželkami a nezaopatřenými dětmi (článek 44). Úmluva o právech dítěte naléhá na smluvní státy, aby tyto požadavky vyřizovaly kladným, humánním a urychleným způsobem (článek 10).

Právo EU

Oblast působnosti Směrnice o právu na sloučení rodiny je podstatně užší než definice rodiny, jak se vyvinula v mezinárodním právu lidských práv, a to přestože preambule odkazuje na článek 8 EÚLP a stanoví, že směrnici je třeba použít „bez diskriminace na základě [...] sexuální orientace“ (preambule, odst. 2 a 5). Aby členské státy EU splnily své mezinárodní závazky v oblasti lidských práv, budou muset vykládat a uplatňovat ustanovení směrnice v souladu s širším významem rodinného života, který stanovil Evropský soud pro lidská práva, jak bylo uvedeno výše.

Směrnice o právu na sloučení rodiny, č. 2003/86/EC z 22. září 2003

Článek 4 Rodinní příslušníci

1. Členské státy povolí vstup a pobyt níže uvedených rodinných příslušníků...:

- (a) manžela nebo manželky osoby usilující o sloučení rodiny;
- (b) nezletilých dětí osoby usilující o sloučení rodiny a jejího manžela nebo jeho manželky, včetně dětí osvojených, v souladu s rozhodnutím příslušného orgánu v dotyčném členském státě nebo rozhodnutím, které je bez dalšího vykonatelné na základě mezinárodních závazků dotyčného členského státu, nebo které musí být uznáno v souladu s mezinárodními závazky;
- (c) nezletilých dětí osoby usilující o sloučení rodiny včetně dětí osvojených, pokud má osoba usilující o sloučení rodiny děti v opatrování a děti jsou na ní závislé. Členské státy mohou povolit sloučení s dětmi, které jsou zároveň v opatrování jiného opatrovníka, za předpokladu, že druhý opatrovník k tomu poskytne souhlas;
- (d) nezletilých dětí manžela nebo manželky včetně dětí osvojených, pokud má tento manžel nebo manželka děti v opatrování a děti jsou na něm závislé. Členské státy mohou povolit sloučení s dětmi, které jsou zároveň v opatrování jiného opatrovníka, za předpokladu, že druhý opatrovník k tomu poskytne souhlas. Nezletilé děti uvedené v tomto článku musí být pod věkovou hranicí zletilosti stanovenou právem dotyčného členského státu a musí být svobodné. Odchylně od výše uvedeného, pokud je dítě starší 12 let a přichází nezávisle na zbytku své rodiny, může členský stát před vydáním povolení ke vstupu a pobytu podle této směrnice ověřit, zda toto dítě splňuje podmínku integrace stanovenou v jeho právních předpisech platných ke dni provedení této směrnice.

2. S výhradou dodržení podmínek stanovených v kapitole IV mohou členské státy ve svých vnitrostátních právních předpisech povolit vstup a pobyt podle této směrnice těmto rodinným příslušníkům:

- a) nejbližším příbuzným v přímé vzestupné linii osoby usilující o sloučení rodiny nebo jejího manžela, pokud jsou na ní závislí a nepožívají nezbytnou podporu rodiny v zemi původu;
- b) zletilým svobodným dětem osoby usilující o sloučení rodiny nebo jejího manžela nebo její manželky, pokud se o sebe prokazatelně nedokáží postarat z důvodu zdravotního stavu (...)

Článek 10

1. Článek 4 se použije na definici rodinných příslušníků, s výjimkou toho, že odst. 1 třetí pododstavec se nevztahuje na děti uprchlíků.
2. Členské státy mohou povolit sloučení rodiny jiných rodinných příslušníků neuvedených v článku 4, pokud jsou na uprchlíkovi závislí.
3. Je-li uprchlíkem nezletilé dítě bez doprovodu, členské státy: (a) povolí vstup a pobyt za účelem sloučení rodiny jeho nejbližším příbuzným v přímé vzestupné linii, aniž se použijí podmínky stanovené v čl. 4 odst. 2 písm. a); (b) mohou povolit vstup a pobyt za účelem sloučení rodiny jeho poručníkovi nebo každému jinému rodinnému příslušníkovi, pokud uprchlík nemá příbuzné v přímé vzestupné linii nebo pokud tyto příbuzné není možno zjistit.

Společný evropský azylový systém (CEAS)

Směrnice č. 2011/95/EU Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany

Článek 2 písm. j)

(j) „rodinnými příslušníky“ se rozumí tito členové rodiny osoby požívající mezinárodní ochrany, kteří se zdržují v souvislosti se žádostí o mezinárodní ochranu ve stejném členském státě, pokud tato rodina existovala již v zemi původu:

- manžel nebo manželka osoby požívající mezinárodní ochrany anebo její nesezdaný partner či partnerka, se kterým žije v trvalém vztahu, pokud se k nesezdaným párům v právních předpisech nebo praxi členského státu přistupuje podle jeho právních předpisů platných pro státní příslušníky třetích zemí podobně jako k párům sezdaným,

- nezletilé děti párů uvedených v první odrážce nebo osoby požívající mezinárodní ochrany, pokud jsou svobodné, bez ohledu na to, zda se jedná o děti manželské, nemanželské nebo osvojené ve smyslu vnitrostátního práva,
- otec, matka nebo jiný dospělý, jenž podle práva nebo praxe dotyčného členského státu odpovídá za osobu požívající mezinárodní ochrany, pokud je tato osoba nezletilá a svobodná.

Dublinké nařízení III, nařízení Evropské parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepřevzaté znění)

Článek 2 písm. g)

(g) „rodinným příslušníkem“ se rozumí tito členové rodiny žadatele nacházející se na území některého členského státu, pokud tato rodina existovala již v zemi původu:

- manžel či manželka žadatele nebo jeho nesezdaný partner či partnerka, se kterým/kterou žije v trvalém vztahu, pokud se k nesezdaným párům v právu nebo praxi dotčeného členského státu přistupuje podobně jako k párům sezdáným podle jeho právních předpisů o státních příslušnicích třetí země,
- nezletilé děti párů uvedených v první odrážce nebo žadatele, pokud jsou svobodné, a bez ohledu na to, zda se jedná o děti manželské, nemanželské nebo osvojené ve smyslu vnitrostátního práva,
- je-li žadatelem svobodná nezletilá osoba, její otec, matka nebo jiná dospělá osoba, která je za ni zodpovědná podle práva nebo praxe členského státu, na jehož území se dospělá osoba nachází,
- je-li osoba požívající mezinárodní ochrany nezletilá a svobodná, otec, matka nebo jiná dospělá osoba, která je za ni zodpovědná podle práva nebo praxe členského státu, na jehož území se osoba požívající mezinárodní ochrany nachází;

III. Právo na sloučení rodiny

Státy mají pozitivní povinnosti zajistit, že migranti budou moci účinně využívat svého práva na respektování rodinného života. Každé soudní nebo správní rozhodnutí týkající se práva dítěte na respektování jeho rodinného života musí vzít primárně v úvahu nejlepší zájem dítěte. To platí i v situaci, kdy se daný případ sice týká dospělé osoby, ale mohl by být dotčen nejlepší zájem dítěte.

Mezi další klíčové zásady pro sloučení rodiny dětí patří zákaz diskriminace, právo být slyšen, právo na opatrovníka, na právní zastoupení, ekonomická, sociální a kulturní práva a potřeba individuálního posouzení a řešení každého případu.³

Článek 10 odst. 1 [Úmluvy o právech dítěte](#) (viz výše) stanoví povinnosti státu, pokud jde o žádost o vstup do země za účelem sloučení rodiny. Státy jsou povinny vždy respektovat zásadu proporcionality, zásadu nejlepšího zájmu dítěte a zásadu zákazu diskriminace.

Při posuzování proporcionality ESLP zvažuje, zda existují nepřekonatelné překážky výkonu práva podle článku 8 v zemi původu stěžovatele nebo člena jeho rodiny. Směrnice EU o sloučení rodiny jde ještě dále tím, že požaduje, aby členské státy při rozhodování o žádosti o sloučení rodiny zohledňovaly faktory, jako je povaha a pevnost rodinných vazeb dané osoby, délka pobytu v hostitelském státě a existence rodinných, kulturních a sociálních vazeb v zemi původu.⁴

Řada mezinárodních orgánů zdůrazňuje význam sloučení rodiny a nabádá státy, aby zajistily sloučení rodiny s cílem naplnit právo na rodinný život.

Mezinárodní právo

Výbor pro lidská práva

V případě *Ngambi a Nébol proti Francii* Výbor pro lidská práva vyložil, že článek 23 ICCPR o ochraně rodiny zahrnuje zájem na sloučení rodiny.

⁴ Směrnice EU o sloučení rodiny, článek 17

Výbor pro lidská práva, Ngambi and Nébol proti Francii (2004)

6.4 Článek 23 Paktu zaručuje ochranu rodinného života, včetně zájmu na sloučení rodiny. Výbor připomíná, že pojem „rodina“ je třeba pro účely Paktu chápat široce s tím, že zahrnuje všechny osoby tvořící rodinu, jak se rozumí v příslušné společnosti.

Výbor dále upřesnil, že „nelze od uprchlíka očekávat, že se vrátí do země původu, aby mohl uplatnit své právo na rodinný život“ (*El Darnawi proti Libyi*) a rovněž nelze očekávat, že pár bude žít v odděleně v různých zemích bez možnosti žít někde jako pár (*Gonzalez proti Guyaně*).

UNHCR

Závěrečný akt konference zplnomocněných zástupců, který přijal Ženevskou úmluvu o uprchlících, potvrdil, že: „sloučení rodiny, přirozené a zásadní jednotky společnosti, je základním právem uprchlíka.“

Pokyny k mezinárodní ochraně č. 8: žádosti o azyl v případě dětí podle čl. 1 písm. A) 2 a čl. 1 písm. F) Úmluvy z roku 1951 a / nebo Protokolu z roku 1967 o právním postavení uprchlíků, UNHCR, dokument OSN č. HCR/GIP/09/08, 22. prosince 2009

U dětí bez doprovodu a odloučených nezletilých žadatelů je třeba co nejdříve vyvinout úsilí k zahájení dohledání a sloučení s rodiči nebo jinými členy rodiny. Výjimky z těchto priorit však budou tvořit případy, pokud budou k dispozici informace naznačující, že sledování nebo sloučení by mohlo ohrozit rodiče nebo jiné členy rodiny, že by dítě bylo vystaveno zneužívání nebo zanedbávání a/ nebo kdy rodiče nebo členové rodiny mohli být zapojeni nebo se podíleli na jejich pronásledování.

UNHCR, závěr výkonného výboru č. 107 (LVIII) o ohrožených dětech, 2007

Odstavec (h)(iii)

Usnadnit dětem požívání práva na sloučení rodiny zavedením postupů, které zabrání odloučení, a pokud jde o děti bez doprovodu a odloučené děti, usnadnit sledování a sloučení rodiny s rodinnými příslušníky v souladu s nejlepšími zájmy daného dítěte a s náležitým ohledem na vnitrostátní právní předpisy v příslušných státech.

UNHCR, závěr výkonného výboru č. 15 (XXX) o uprchlících bez zemi azylu, 1979

Odstavec (e)

V zájmu sloučení rodiny a z humanitárních důvodů by státy měly usnadnit vstup na své území alespoň manžela či manželky a nezletilých nebo nezaopatřených dětí jakékoli osoby, které bylo uděleno dočasné útočiště nebo trvalý azyl;

UNHCR, závěr výkonného výboru č. 24 (XXXII) o sloučení rodiny, 1981

Odstavec 8

S cílem podpořit rychlou integraci rodin uprchlíků v zemi přesídlení je zapotřebí přiznat blízkým rodinným příslušníkům, kteří za uprchlíky přicestovali, v zásadě stejné právní postavení a výhody jaké požívá hlava rodiny, která byla formálně uznána jako uprchlík.

UNGA – Valné shromáždění OSN

Newyorská deklarace pro uprchlíky a migranty jednomyslně přijatá všemi členskými státy OSN odráží první mezinárodní projev politické vůle zavést komplexní přístup k migraci a posílit globální spolupráci. I když politické závazky Deklarace nejsou právně závazné, připravily půdu pro další kroky k rozvoji mezivládně vyjednávaného Globálního paktu o migraci.

Newyorská deklarace pro uprchlíky a migranty (2016), rezoluce UNGA č. 71/1 z 19. září 2016

57. Budeme uvažovat o usnadnění příležitostí pro bezpečnou, řízenou a legální migraci, případně včetně vytváření pracovních míst, mobility pracovních sil na všech úrovních dovedností, cirkulační migrace, sloučení rodiny a příležitostí souvisejících se vzděláváním. Zvláštní pozornost budeme věnovat uplatňování minimálních pracovních norem pro migrující pracovníky bez ohledu na jejich postavení, jakož i náborům a dalším nákladům spojeným s migrací, tokům plateb, přenosům dovedností a znalostí a vytváření pracovních příležitostí pro mladé lidi. (...)
79. Budeme uvažovat o rozšíření stávajících humanitárních přijímacích programů, možných dočasných evakuačních programů, včetně evakuace ze zdravotních důvodů, flexibilních opatření na podporu sloučení rodiny, soukromého sponzorství jednotlivých uprchlíků a možností pracovní mobility uprchlíků, a to i prostřednictvím partnerství se soukromým sektorem, a možností vzdělání, mezi které patří například stipendia a studentská víza.

164 členských států OSN⁵ přijalo Globální kompakt a zavázalo se dodržovat následující opatření:

Globální kompakt OSN pro bezpečnou, řízenou a legální migraci, A/CONF.231/3, 30. července 2018

21. (i) Usnadnit přístup k řízením o slučování rodin migrantům na všech úrovních dovedností a znalostí prostřednictvím vhodných opatření, která podporují realizaci práva na rodinný život a nejlepších zájmů dítěte, včetně přezkoumání a revize příslušných požadavků, jako je požadavek na příjem, jazykové znalosti, délku pobytu, pracovní povolení a přístup k sociálnímu zabezpečení a službám;

V [Doporučení č. R\(99\) 23](#) z 15. prosince 1999 **Výbor ministrů Rady Evropy** doporučil, aby se žádosti o sloučení rodiny posuzovaly „kladným, humánním a urychleným způsobem“, a stanovil, že „[pokud] dojde k zamítnutí žádosti o sloučení rodiny u těchto osob, je třeba zajistit nezávislé a nestranné přezkoumání těchto rozhodnutí.“⁶

Článek 8 EÚLP

V cílové zemi migranta existuje pozitivní povinnost usnadnit sloučení rodiny na území tohoto státu, pokud existuje nepřekonatelná objektivní překážka, která brání migrantovi, který se již nachází v jurisdikci tohoto státu, v realizaci svých práv na rodinný život na jakémkoli jiném místě.

Sen proti Nizozemí, ESLP, stížnost č. 31465/96, 21. prosince 2001, odst. 40-4

V tomto případě Evropský soud pro lidská práva stanovil, že „nepřekonatelnou překážkou“ požívání rodinného života mimo zemi pobytu je skutečnost, že matka usilující o sloučení rodiny se svým dítětem, které bylo ponecháno v zemi původu, měla také druhé dítě v cílové zemi, které tam vyrostlo. V tomto případě Soud stanovil, že sloučení v cílové zemi by bylo nejvhodnějším řešením pro rozvoj rodinného života, a to vzhledem k obtížím, které by přesídlení celé rodiny do země původu způsobilo druhému dítěti.

Podmínky sloučení rodiny stanovené státem musí být přiměřené a nesmí porušovat právo na rodinný život. Soud nepovažoval za nepřiměřený požadavek, aby dospělá osoba usilující o sloučení rodiny se svými dětmi v zemi původu „prokázala, že má dostatečný nezávislý a trvalý příjem, který není dávkou sociální podpory, kterým by zajistila základní náklady na živobytí rodinných příslušníků, se kterými usiluje o sloučení.“ ([Haydarie a další proti Nizozemí](#), ESLP, rozhodnutí o přijatelnosti, stížnost č. 8876/04, 20. října 2005). Kromě toho musí být řízení o sloučení rodiny flexibilní, účinné a rychlé ([Tanda-Muzinga proti Francii](#)).

Pravidlo nebo postup týkající se sloučení rodiny, který diskriminuje na základě pohlaví, by byl v rozporu se zákazem diskriminace ve spojení s právem na rodinný život ([Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému království](#), ESLP, stížnost č. 9214/80; 9473/81; 9474/81, 28. května 1985, odst. 74-83).

⁵ Všechny členské státy OSN, s výjimkou mimo jiné Itálie, Maďarska, Rakouska, Polska, Slovenska a Spojených států, souhlasily s Globálním paktem.

⁶ Výbor ministrů Rady Evropy, Doporučení č. R (99) 23, odst. 4.

Tanda-Muzinga proti Francii, ESLP, stížnost č. 2260/10, 10. července 2014

82. S ohledem na výše uvedené a bez ohledu na prostor pro uvážení ponechaný žalovanému státu v této oblasti se Soud domnívá, že vnitrostátní orgány náležitě nezohlednily konkrétní situaci stěžovatele, a Soud dospěl k závěru, že rozhodovací proces nenabízí záruky pružnosti, rychlosti a účinnosti nezbytné k zajištění práva na rodinný život podle článku 8 Úmluvy. Stát proto nenalezl spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatele na jedné straně a vlastním zájmem státu na kontrole přistěhovalců na straně druhé.

Při zkoumání, zda stát splnil svou pozitivní povinnost podle článku 8 EÚLP, pokud jde o sloučení rodiny migrujícího rodiče s dítětem, který se nachází mimo danou zemi, vezme Evropský soud pro lidská práva v úvahu věk dotyčného dítěte, jeho situaci v zemi původu a rozsah, v jakém je dítě závislé na svých rodičích. Rozhodující význam by při těchto úvahách by měl mít nejlepší zájem dítěte ([El Ghatet proti Švýcarsku](#)).

Tuquabo-Tekle a další proti Nizozemí, ESLP, stížnost č. 60665/00, 1. prosince 2005

50. V projednávaném případě je namísto konstatovat, že stěžovatelé netvrdili, že by se o Mehret, která má nepochybně silné kulturní a jazykové vztahy s Eritreou, nemohli starat příbuzní, kteří tak činili od okamžiku, kdy její matka odcestovala. Přesto namítali, že Mehretin věk, aniž by se stávala méně závislou na matce, vedl k tomu, že je ještě důležitější, aby mohla odcestovat za svou rodinou v Nizozemsku. Důvodem bylo, že v souladu s eritrejským zvykem ji Mehretina babička vzala ze školy a Mehret také dosáhla věku, kdy ji bylo možné provdat. (...) Přestože paní Tuquabo-Tekle nesouhlasila s rozhodnutími, která se dotýkala Mehret, nemohla s nimi nic dělat, pokud její dcera žila v Eritrei. Soud souhlasí s vládou, že argumenty stěžovatelů v této souvislosti samy o sobě nestačí k závěru, že stát má pozitivní povinnost umožnit Mehret pobývat v Nizozemsku. I přesto – a vzhledem ke skutečnosti, že byla koneckonců ještě nezletilá – Soud za zvláštních okolností projednávané věci připouští, že Mehretin věk v době podání žádosti o sloučení rodiny není prvkem, který by měl znamenat odlišné posouzení od případu Šen.
52. S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že žalovaný stát nenalezl spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatelů na jedné straně a vlastním zájmem státu na kontrole přistěhovalců na straně druhé. V důsledku toho došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii, ESLP, stížnost č. 13178/03, 12. října 2006

V tomto případě Soud zkoumal povinnosti Belgie týkající se sloučení rodiny pětileté dívky cestující bez doprovodu, která byla v Belgii zadržena, se svou matkou, která pobývala v Kanadě.

(Použití článku 3 EÚLP):

58. Soud má za to, že opatření přijatá belgickými orgány, a sice informování (matky) o situaci, poskytnutí telefonního čísla, na kterém by dceru mohla zastihnout, jmenování právníka, který bude (dceři) pomáhat, a kontakt s kanadskými orgány a belgickým velvyslanectvím v Kinshase, zdaleka nestačily ke splnění povinnosti belgického státu zajistit péči o (dceru). Stát měl navíc k dispozici řadu dalších prostředků. (...)

(Použití článku 8 EÚLP):

82. (...) Soud dále poznamenává, že kroky úřadů ve skutečnosti bránily sloučení rodiny stěžovatelky s matkou, třebaže by v takovém případě měly být nápomocny. Jakmile byly na začátku informovány o tom, že se (matka) nachází v Kanadě, měly belgické orgány provést podrobné šetření spolu se svými kanadskými protějšky s cílem objasnit stanoviska a zajistit sloučení rodiny (tedy matky a dcery). Soud má za to, že tato povinnost se od 16. října 2002 stala ještě naléhavější, jelikož v tento den belgické úřady obdržely fax od UNHCR s odlišnými informacemi, než měly dříve k dispozici.

85. Vzhledem k tomu, že (dcera) byla nezletilou cizí občankou bez doprovodu, měl belgický stát povinnost usnadnit sloučení rodiny. (...)

Mengesha Kimfe proti Švýcarsku, ESLP, stížnost č. 24404/05, 29. července 2010

V tomto případě Soud rozhodl, že švýcarský azylový program, který uprchlíkům stanovil povinný pobyt v určitém kantonu (regionu) země, čímž výrazně ztěžoval udržování rodinných vazeb mezi dvěma uprchlíky, porušil jejich právo na rodinný život podle článku 8 EÚLP. Cíl spravedlivě rozmístit uprchlíky v zemi z ekonomických důvodů legitimně nepřevážil nad právem uprchlíků na rodinný život.

El Ghatet proti Švýcarsku, ESLP, stížnost č. 56971/10, 8. listopadu 2016

46. (...) I když nejlepší zájem dítěte nelze pokládat za „trumpf“, který vyžaduje přijetí všech dětí, které by se měly lépe, pokud by žily ve smluvním státě (...), jsou vnitrostátní soudy povinny klást nejlepší zájmy dítěte dítě na přední místo svých úvah a přikládat jim rozhodující váhu. (...)
47. (...) V souladu se zásadou subsidiarity není úkolem ESLP nahradit příslušné orgány při stanovování nejlepších zájmů dítěte, nýbrž ověřovat, zda vnitrostátní soudy zajistily záruky stanovené v článku 8 Úmluvy, zejména s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, které musí být dostatečně zohledněny v odůvodnění vnitrostátních soudů. (...) Vnitrostátní soudy musí uvést konkrétní důvody s ohledem na okolnosti případu, v neposlední řadě umožnit ESLP vykonávat evropský dohled, který mu byl svěřen. (...) Pokud je zdůvodnění vnitrostátních rozhodnutí nedostatečné a neobsahuje skutečné vyvážení dotčených zájmů, bude v rozporu s požadavky článku 8 Úmluvy. (...)

Pokud jde o přistěhovalce, nelze článek 8 vykládat tak, že ukládá státu obecnou povinnost respektovat volbu země manželských párů, ve které jako manželé žijí.

Gül proti Švýcarsku, ESLP, stížnost č. 23218/94, 19. února 1996

38. Soud znovu opakuje, že základním cílem článku 8 je ochrana jednotlivce před svévolným jednáním orgánů veřejné moci. Kromě toho mohou existovat pozitivní povinnosti spojené s účinným „respektováním“ rodinného života. Hranice mezi pozitivními a negativními povinnostmi státu podle tohoto ustanovení (čl. 8) však neumožňuje přesnou definici. Platné zásady jsou nicméně podobné. V obou kontextech je třeba brát ohled na spravedlivou rovnováhu mezi protikladnými zájmy jednotlivce a společnosti jako celku; a v obou kontextech má stát určitou možnost volby. (...) Projednávaný případ se netýká pouze rodinného života, nýbrž i přistěhovalců, a rozsah povinnosti státu vpustit na své území příbuzné usazených přistěhovalců se bude lišit v závislosti na konkrétních okolnostech zúčastněných osob a obecném zájmu. Podle ustáleného mezinárodního práva a na základě svých smluvních závazků má stát právo kontrolovat vstup cizinců na své území. (...) Kromě toho, pokud jde o přistěhovalce, nelze článek 8 vykládat tak, že ukládá státu obecnou povinnost respektovat volbu země manželských párů, ve které jako manželé žijí, a povolit sloučení rodiny na svém území. Aby bylo možné stanovit rozsah povinností státu, je třeba vzít v úvahu skutkové okolnosti daného případu. (...)
39. V projednávaném případě je tedy úkolem soudu stanovit, do jaké míry je pravda, že přesun Ersina do Švýcarska by byl jediným způsobem, jak by mohl pan Gül rozvíjet rodinný život se svým synem. (...)
42. S ohledem na dobu, po kterou manželé Gülovi žili ve Švýcarsku, by pro ně nepochybně nebylo snadné vrátit se do Turecka, avšak přísně vzato, neexistují žádné překážky, které by jim bránily rozvíjet rodinný život v Turecku. Tato možnost je o to reálnější, že Ersin tam doposud žil, a proto vyrostl v kulturním a jazykovém prostředí své země. V tomto ohledu není situace stejná jako v případě *Berrehab*, kde se dcera marocké stěžovatelky narodila v Nizozemsku a tam strávila celý svůj život (viz výše uvedený rozsudek *Berrehab*, s. 8, odst. 7).
43. S ohledem na všechny tyto úvahy a vzhledem k tomu, že situace rodiny Gülových je z lidského hlediska velmi obtížná, Soud konstatuje, že Švýcarsko splnilo povinnosti, které pro něj vyplývají z čl. 8 odst. 1, a proto nedošlo k zásahu do rodinného života stěžovatele ve smyslu uvedeného článku.

Pravidla sloučení rodiny musí být uplatňována **nediskriminačním způsobem**. V případě [Biao proti Dánsku](#) porušilo Dánsko články 8 a 14 Úmluvy tím, že stanovilo různá pravidla slučování rodin pro osoby s dánským státním občanstvím do a nad 28 let věku. V praxi se toto pravidlo týkalo pouze občanů, kteří nebyli dánského původu, což představovalo nepřímou diskriminaci na základě etnicity, a stát neposkytl žádné přiměřené odůvodnění tohoto rozdílného zacházení.

Biao v. Denmark, ESLP, stížnost č. 38590/10, 24. května 2016

138. Závěrem lze konstatovat, že s ohledem na velmi úzký prostor pro uvážení v projednávané věci Soud shledává, že vláda neprokázala existenci závažných nebo velmi závažných důvodů nesouvisející s etnickým původem, které by odůvodňovaly nepřímý diskriminační účinek pravidla 28 let věku. Toto pravidlo zvýhodňuje dánské státní příslušníky dánského etnického původu a znevýhodňuje nebo má nepřiměřeně poškozující účinky na osoby, které získaly dánskou státní příslušnost později a které byly jiného etnického původu než dánského.

139. Z toho vyplývá, že v projednávaném případě došlo k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8.

Výbor pro práva dítěte rozhodl, že Úmluva o právech dítěte vyžaduje, aby odloučené děti a děti bez doprovodu nebyly diskriminovány na základě svého imigračního statusu.⁷

Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 6 k zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi mimo zemi původu, dokument OSN CRC/GC/2005/6, 1. září 2005

b) Zákaz diskriminace (čl. 2)

18. Zásada zákazu diskriminace se ve všech svých aspektech vztahuje na všechna jednání s odloučenými dětmi a dětmi bez doprovodu. Zejména zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě postavení dítěte jako osoby bez doprovodu nebo odloučené osoby či jako uprchlíka, žadatele o azyl nebo migranta. Tato zásada, pokud je správně pochopena, nebrání – naopak může ve skutečnosti vyžadovat – odlišení na základě různých potřeb ochrany, mezi které patří potřeby vyplývající z věku a/nebo pohlaví. Měla by být rovněž přijata opatření k řešení možných nesprávných představ a stigmatizace dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí ve společnosti. Policejní nebo jiná opatření týkající se dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí v souvislosti s veřejným pořádkem jsou přípustná pouze tehdy, jsou-li taková opatření podložena zákony, znamenají spíše individuální než kolektivní hodnocení, dodržují zásadu proporcionality a představují nejšetrnější možnost. Aby nedošlo k porušení zákazu diskriminace, nelze tato opatření proto nikdy použít skupinově nebo kolektivně.

Závislost

V mnoha zemích se k vydání povolení k pobytu osoby, která vstupuje do země za účelem sloučení rodiny, vyžaduje buď:

- (a) existence a platnost povolení, ať už z pracovních nebo důvodů mezinárodní ochrany, držitele primárního povolení, tj. obvykle někoho, kdo do dané země přicestoval jako první, nebo
- (b) rodinný vztah s občanem dotyčné země. V obou případech tato situace vede k závislosti na existenci vztahu s touto osobou.

Mezinárodní orgány a mechanismy v oblasti lidských práv upozornily na zranitelnost žen, jejichž povolení k pobytu závisí na jejich zaměstnání nebo vztahu s partnerem. Výbor pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) doporučil, aby státy přijaly předpisy, které umožňují migrující pracovníci, která je držitelkou povolení k pobytu na základě záštity zaměstnavatele nebo manžela/manželky, legálně pobývat v zemi, pokud utíká před zaměstnavatelem nebo manželem/manželkou z důvodu zneužívání nebo pokud je propuštěna ze zaměstnání po podání stížnosti na zneužívání. Výbor ministrů Rady Evropy podobně doporučil, aby státy zvážily udělení nezávislého práva na pobyt přistěhovaleckým, které se staly oběťmi domácího násilí.

CEDAW, Obecné doporučení č. 26 o migrujících pracovnicích, dokument OSN CEDAW /C/2009/WP.1/R (2008)

26. (f) Nediskriminační předpisy o pobytu: pokud jsou povolení k pobytu pro migrující pracovnice se záštitou zaměstnavatele nebo manžela/manželky, měly by smluvní státy přijmout ustanovení týkající se statusu nezávislého pobytu. Měla by být přijata ustanovení umožňující legální pobyt ženy, která utíká od svého zneužívajícího zaměstnavatele nebo manžela/manželky nebo byla propuštěna kvůli stížnosti na zneužívání (čl. 2 písm. f));

⁷ K principu nediskriminace viz dále Modul V. Práva dětí, část II. 1. Princip nediskriminace.

Doporučení Rec(2002)5 Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o ochraně žen před násilím z 30. dubna 2002 doporučuje státům, aby:

24. státy zajistily, aby byly ženám přistěhovalců poskytovány veškeré služby a právní prostředky nápravy dostupné obětem domácího násilí na jejich žádost; (...)
59. v případě potřeby zvážily přiznání přistěhovalkyním, které se staly / jsou oběťmi domácího násilí, nezávislého práva na pobyt, aby mohly opustit své násilné manžely, aniž by musely opustit hostitelskou zemi.

Výbor ministrů v Doporučení Rec(2002)4 Výboru ministrů členským státům o právním postavení osob přijatých z důvodu sloučení rodiny, přijatém Výborem ministrů Rady Evropy dne 26. března 2002 na 790. zasedání náměstků ministrů

- I. Autonomie bydliště rodinného příslušníka ve vztahu k postavení hlavního držitele práva
 1. Po čtyřletém oprávněném pobytu by dospělým rodinným příslušníkům mělo být uděleno autonomní povolení k pobytu nezávislé na pobytovém oprávnění hlavního držitele práva.
 2. V případě rozvodu, odluky nebo úmrtí hlavního držitele práva může rodinný příslušník, který v dané zemi legálně pobývá po dobu nejméně jednoho roku, požádat o samostatné povolení k pobytu. Členské státy tyto žádosti náležitě zváží. Při jejich rozhodování se musí brát v úvahu nejlepší zájem dotčených dětí.

Právo na sloučení rodiny v případě dětí

Ve svém společném komentáři k dětem v kontextu mezinárodní migrace (č. 4 a 23, viz níže) CRC a CMW zdůrazňují, že by státy měly usnadnit řízení o sloučení rodiny s cílem jejich urychleného ukončení, v souladu s nejlepšími zájmy dítěte.⁸

Společný obecný komentář č. 4 (2017) Výboru pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin a č. 23 (2017) Výboru pro práva dítěte o povinnostech států v oblasti lidských práv dětí v kontextu mezinárodní migrace v zemích původu, tranzitu, cíle a návratu, 16. listopadu 2017

Sloučení rodiny

32. Podle článku 10 Úmluvy o právech dítěte mají státy, které jsou stranami Úmluvy, zajistit, aby žádosti o sloučení rodiny byly vyřizovány kladným, humánním a rychlým způsobem, včetně usnadnění sloučení dětí s rodiči. Pokud jsou vztahy dítěte s rodiči a/nebo sourozenci přerušeny v důsledku migrace (jak v případě rodičů bez dítěte, tak dítěte bez rodičů a/nebo sourozenců), při posuzování nejlepších zájmů dítěte v rámci rozhodování o sloučení rodiny by se mělo brát v úvahu zachování rodinné jednotky.
33. V případě dětí bez dokladů v souvislosti s mezinárodní migrací státy vypracují a zavedou pokyny, přičemž budou zejména dbát zejména na to, aby lhůty, diskreční pravomoci a/nebo nedostatečná transparentnost ve správních postupech nebránily právu dítěte na sloučení rodiny.
34. V případě dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí, včetně dětí odloučených od rodičů z důvodu vymáhání imigračních zákonů, mezi které patří zajištění rodičů, je zapotřebí neprodleně zahájit a realizovat úsilí o nalezení udržitelných řešení založených na právech určených pro tyto děti, a to včetně možnosti sloučení rodiny. Pokud má dítě rodinu v cílové zemi, zemi původu nebo třetí zemi, orgány ochrany dětí a sociální péče v tranzitních nebo cílových zemích by se měly co nejdříve spojit s rodinnými příslušníky. Rozhodnutí o tom, zda by mělo dojít ke sloučení rodiny v zemi původu, tranzitu a/nebo cílové zemi, je třeba založit na důkladném posouzení, v němž jsou v první řadě dodržovány nejlepší zájmy dítěte a zohledněno se sloučení rodiny, a které zahrnuje plán udržitelné reintegrace, ve kterém je zaručeno, aby se dítě zapojilo do celého procesu.
35. Není vhodné usilovat o sloučení rodiny v zemi původu, pokud existuje „přiměřené riziko“, že by tento návrat vedl k porušování lidských práv dítěte. Pokud sloučení rodiny v zemi původu není v nejlepším zájmu dítěte nebo není možné z důvodu právních nebo jiných překážek návratu, vstoupí v platnost povinnosti podle článků 9 a 10 Úmluvy o právech dítěte a měly by se podle nich řídit rozhodnutí státu o sloučení rodiny. Je vhodné přijmout opatření pro rodiče,

⁸ S Viz také Modul V., část II.2 Nejlepší zájem dítěte.

díky kterým bude možné provést jejich sloučení s dětmi a/nebo regularizovat jejich pobyt v souladu s nejlepšími zájmy dětí. Země by měly usnadnit postupy sloučení rodiny s cílem je uzavřít rychle a v souladu s nejlepšími zájmy dítěte. Při slučování rodin se doporučuje, aby státy uplatňovaly postupy pro stanovení nejlepšího zájmu dítěte.

36. Pokud cílová země odmítne sloučení rodiny s dítětem a/nebo jeho rodinou, měla by poskytnout dítěti podrobné informace o důvodech odmítnutí a o právu dítěte podat odvolání, a to způsobem ohleduplným vůči dítěti a s přihlédnutím k jeho věku.
37. Děti, které zůstanou ve své zemi původu, se mohou ocitnout v situaci neregulární a nebezpečné migrace a usilovat o sloučení se svými rodiči a/nebo staršími sourozenci v cílových zemích. Státy by měly vyvinout účinné a dostupné postupy pro sloučení rodiny, které dětem umožní regulární migraci, včetně dětí pobývajících v zemích původu, které mohou migrovat neregulárně. Státům se doporučuje, aby zavedly politiky, které přistěhovalcům umožní, aby je mohly legálně doprovázet jejich rodiny s cílem zabránit odloučení. Řízení by měla usnadnit rodinný život a zajistit, aby všechna omezení byla legitimní, nezbytná a přiměřená. Zatímco tato povinnost je primárně určena pro přijímající a tranzitní země, státy původu by také měly přijmout opatření k usnadnění sloučení rodiny.
38. Výbory jsou si vědomy toho, že nedostatečné finanční zdroje často brání výkonu práva na sloučení rodiny a že nedostatek důkazů o přiměřeném příjmu rodiny může představovat překážku v řízení o sloučení rodiny. Státům se doporučuje, aby těmto dětem a jejich rodičům, sourozencům a případně dalším příbuzným poskytovaly přiměřenou finanční podporu a případně další sociální služby.

Požívání práv stanovených v Úmluvě o právech dítěte se neomezují na děti, které jsou občany smluvního státu, a proto musí být rovněž dostupné všem dětem – včetně dětí žádajících o azyl, uprchlíků a migrantů – bez ohledu na jejich státní příslušnost, imigrační status nebo absenci státní příslušnosti. Zásada zákazu diskriminace se ve všech aspektech vztahuje na všechna jednání s odloučenými dětmi a dětmi bez doprovodu. Zejména zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě postavení dítěte jako osoby bez doprovodu nebo odloučené osoby nebo jako uprchlíka, žadatele o azyl či migranta.

Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 6

12. Povinnosti státu podle Úmluvy se vztahují na každé dítě na území státu a na všechny děti, které spadají do jeho pravomoci (čl. 2). Tyto povinnosti státu nelze svévolně a jednostranně zkrátit ani vyloučením zón nebo oblastí z území státu, ani stanovením určitých zón nebo oblastí, které nespádají pod pravomoc státu nebo pod ně spadají jen částečně. Povinnosti státu podle Úmluvy se navíc uplatňují na hranicích státu, a to i vůči dětem, které se při pokusu o vstup na území státu dostanou pod pravomoc tohoto státu. Užívání práv stanovených v Úmluvě se proto neomezují na děti, které jsou občany smluvní strany, a proto pokud není v Úmluvě výslovně stanoveno jinak, musí být dostupné všem dětem, včetně žadatelů o azyl, uprchlíků a migrujících dětí, a to bez ohledu na jejich státní příslušnost, imigrační status nebo absenci státní příslušnosti. (...)
18. Zásada zákazu diskriminace se ve všech svých aspektech vztahuje na všechna jednání s odloučenými dětmi a dětmi bez doprovodu. Zejména zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě postavení dítěte jako osoby bez doprovodu nebo odloučené osoby nebo jako uprchlíka, žadatele o azyl nebo migranta. Je-li správně aplikována, tato zásada nebrání, avšak může vyžadovat rozlišení na základě různých potřeb ochrany, mezi které patří potřeby vyplývající z věku a/nebo pohlaví. Je rovněž žádoucí přijmout opatření k řešení možných nesprávných představ a stigmatizace ve společnosti týkající se dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí. Policejní či jiná opatření týkající se dětí bez doprovodu nebo odloučených dětí v souvislosti s veřejným pořádkem jsou přípustná pouze tehdy, jsou-li taková opatření podložena zákonnými předpisy, zahrnují spíše individuální než kolektivní hodnocení, splňují zásadu proporcionality a představují nejméně omezující možnost. Aby nedošlo k porušení zákazu diskriminace, nelze proto tato opatření nikdy uplatňovat na skupinovém nebo kolektivním základě. (...)
20. Stanovení toho, co je v nejlepším zájmu dítěte, vyžaduje jasné a komplexní posouzení totožnosti dítěte, včetně jeho státní příslušnosti, výchovy, etnického, kulturního a jazykového prostředí, zvláštních zranitelností a potřeb ochrany. Povolení vstupu dítěte na území je proto předpokladem tohoto počátečního procesu hodnocení. Je vhodné, aby proces hodnocení vedli v přátelské a bezpečné atmosféře kvalifikovaní odborníci, kteří jsou vyškoleni v technikách vedení výslechu s ohledem na věk a pohlaví.
21. Další kroky, mezi které patří jmenování příslušného opatrovníka v co nejkratší době, slouží jako klíčová procesní záruka k zajištění dodržování nejlepších zájmů dítěte bez doprovodu

nebo odloučeného dítěte, a proto by s tímto dítětem mělo být zahájeno azylové nebo jiné řízení pouze po jmenování opatrovníka. V případech, kdy je s odloučenými dětmi nebo dětmi bez doprovodu zahájeno azylové řízení nebo jiné správní či soudní řízení, měly by mít k dispozici kromě opatrovníka i právního zástupce.

Podle obecného komentáře č. 6 Výboru pro práva dítěte musí země nejprve posoudit, zda je nebo není možné sloučení rodiny v zemi původu dítěte. Toto posouzení by mělo být provedeno v souladu se zásadou nejlepšího zájmu dítěte a nesmí ohrozit základní práva dotčených osob. Sloučení rodiny v zemi původu není v nejlepším zájmu dítěte a nemělo by se o něj usilovat, pokud existuje „odůvodněné riziko“, že by takový návrat vedl k porušení základních lidských práv dítěte. Pokud se zjistí, že sloučení rodiny je možné pouze v hostitelské zemi, musí státy přistoupit k opětovnému sloučení pozitivním, humánním a urychleným způsobem a tato situace by neměla mít nepříznivé důsledky pro žadatele a pro jejich rodinné příslušníky.

Výbor pro práva dítěte, Obecný komentář č. 6

80. (...) pátrání je podstatnou součástí jakéhokoli hledání trvalého řešení a mělo se upřednostnit s výjimkou případů, kdy by bylo pátrání nebo způsob, kterým se pátrání provádí, v rozporu s nejlepším zájmem dítěte nebo by ohrozil základní práva hledaných osob. Při provádění pátracích činností by se v žádném případě nemělo uvádět, že je dítě žadatelem o azyl nebo uprchlíkem. (...)
82. Sloučení rodiny v zemi původu není v nejlepším zájmu dítěte, a proto se k němu nemělo přistupovat, pokud existuje „odůvodněné riziko“, že by takový návrat vedl k porušení základních lidských práv dítěte. Toto riziko je nesporně doloženo přiznáním postavení uprchlíka nebo v rozhodnutí příslušných orgánů o aplikaci závazků nenavrácení (včetně těch, které vyplývají z článku 3 CAT a článků 6 a 7 ICCPR). Přiznání postavení uprchlíka tedy představuje právně závaznou překážku pro návrat do země původu, a tím i sloučení rodiny v této zemi. Pokud okolnosti v zemi původu představují rizika nižší úrovně a existují-li například obavy, že by dítě bylo postiženo nerozlišujícími následky všeobecného násilí, je třeba těmto rizikům věnovat plnou pozornost a vyvážit je s ohledem na další práva, včetně důsledků dalšího odloučení. V této souvislosti je třeba připomenout, že přežití dítěte má prvořadý význam a je předpokladem pro uplatnění dalších práv.
83. Jestliže není možné sloučení rodiny v zemi původu, bez ohledu na to, zda je tak z důvodu právních překážek návratu nebo zda výsledek testu vyvažování založeném na nejlepším zájmu vyšel proti návratu, povinnosti podle článků 9 a 10 Úmluvy vstupují v platnost a měly by řídit rozhodnutí hostitelské země o sloučení rodiny v této zemi. V této souvislosti se smluvními stranám zejména připomíná, že „smluvní státy posuzují žádosti dítěte nebo jeho rodičů o vstup nebo opuštění státu, který je smluvní stranou Úmluvy, za účelem sloučení rodiny, pozitivním, humánním a urychleným způsobem“ a „nesmí mít žádné nepříznivé důsledky pro žadatele a jejich rodinné příslušníky“ (čl. 10 odst. 1). Země původu musí respektovat „právo dítěte a jeho rodičů opustit jakoukoli zemi, včetně své vlastní, a vstoupit do své vlastní země“ (čl. 10 odst. 2).

Výkonný výbor UNHCR, závěr č. 24

7. (...) Je zapotřebí vynaložit veškeré úsilí pro pátrání po rodičích nebo jiných blízkých příbuzných nezletilých osob bez doprovodu, než se tito v zemi usadí (...).

Závěrečná zpráva k Dánsku, CCPR, dokument OSN CCPR/CO/70/DNK, 15. listopadu 2000, odst. 15

(...) Výbor poznamenává, že podle článku 40c zákona o cizích státních příslušnících mohou přistěhovalecké úřady vyžadovat testování DNA žadatele a osob, u nichž žadatel tvrdí, že s nimi má rodinné vazby, na nichž má být založeno povolení k pobytu. Testování DNA může mít důležité důsledky z hlediska práva na soukromí podle článku 17 Paktu. Dánsko by mělo zajistit, aby se takové testování používalo pouze tehdy, je-li tak nezbytné a vhodné pro určení rodinných vazeb, na nichž je založeno povolení k pobytu (...).

Závěrečná zpráva k Francii, CCPR, dokument OSN CCPR/C/FRA/CO/4, 31. července 2008

Výbor je znepokojen délkou řízení sloučení rodiny v případech uznaných uprchlíků. Rovněž poznamenává, že řízení umožňující použití testování DNA jako způsobu prokázání rodinných vazeb za účelem sloučení rodiny, zavedené článkem 13 zákona č. 2007/1631 ze dne 20. listopadu 2007, může představovat problém, pokud jde o jeho slučitelnost s články 17 a 23 Paktu, a to i přes jeho dobrovolnou povahu a procesní záruky stanovené zákonem (články 17 a 23).

Právo EU

Listina základních práv Evropské unie (LZPEU)

Při implementaci práva Evropské unie musí členské státy dodržovat LZPEU ve všech aspektech, včetně článku 7 zaručujícího ochranu rodinného života a článku 21 o zákazu diskriminace. V důsledku toho je třeba všechny nástroje evropského azylového práva vykládat ve světle a v souladu s Listinou (viz výše).

Směrnice o sloučení rodiny

Sloučení rodiny státních příslušníků třetích zemí v EU se řídí směrnicí o právu na sloučení rodiny z roku 2003. Její ustanovení dále vyjasnila judikatura Soudního dvora Evropské unie a v roce 2014 [Interpretační pokyny vydané jako Sdělení Evropské komise](#).

SDEU upřesnil, že směrnice vyžaduje, aby členské státy ve zvláštních případech povolily sloučení rodiny některých členů rodiny osoby usilující o sloučení rodiny, aniž by jim ponechala prostor pro uvážení (*EP proti Radě Evropské unie*, viz níže).

SDEU dále objasnil, že ustanovení směrnice o právu na sloučení rodiny vyžadují, aby státy zajistily, že sloučení rodiny je obecným pravidlem (odst. 43 případu *Chakroun*, viz níže). Prostor pro uvážení ve směrnici by měl být „vykládán striktně“. Výklad ustanovení směrnice by je neměl zbavovat jejich účinnosti.

SDEU rovněž zdůraznil, že státy musí „zkoumat žádosti v zájmu dětí a za účelem podpory rodinného života“ (O., S. a L., viz níže).

SDEU nedávno uznal, že členské státy mohou povolit sloučení dalších členů rodiny uprchlíka, kteří nejsou uvedeni v článku 4 směrnice o sloučení rodiny č. 2003/86, pokud jsou na uprchlíkovi závislí (*TB proti Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, viz výňatky níže). Je však nezbytné, aby v takovém případě byla dotyčná osoba na uprchlíkovi závislá. SDEU definuje závislost podle dvou kritérií:

1. Příbuzný není v době podání žádosti o sloučení rodiny schopen se o sebe postarat.
2. Uprchlík musí poskytnout hmotnou podporu nebo s ohledem na situaci, v níž se nachází, je v nejlepším postavení, aby tuto podporu poskytl.

Kromě toho mohou členské státy doplnit jakýkoli další požadavek za předpokladu, že: 1) dodržuje Listinu základních práv Evropské unie a zásadu proporcionality a 2) že příslušné orgány provádějí analýzu případu od případu.

Evropský parlament v. Rada Evropské unie, C-540/03, SDEU, 27. června 2006

60. (...) Článek 4 odst. 1, jdoucí nad tato ustanovení, ukládá členským státům přesně vymezené pozitivní povinnosti, kterým odpovídají jasně definovaná subjektivní práva – jelikož jim v případech určených směrnicí ukládá toto sloučení některým rodinným příslušníkům osoby usilující o sloučení rodiny povolit, aniž by mohly uplatnit svůj prostor pro uvážení. (...)

99. (...) Je třeba nicméně připomenout, že, jak vyplývá z článku 17 směrnice, délka pobytu v členském státě je pouze jedním z prvků, které musí být tímto státem zohledněny při přezkumu žádosti, a že čekací lhůta nemůže být uložena, aniž by byly v konkrétních případech zohledněny veškeré relevantní prvky.

Rhimou Chakroun v. Minister van Buitenlandse Zaken, SDEU, C-578/08, 4. března 2010

43. (...) Jelikož sloučení rodiny platí jako obecné pravidlo, musí být schopnost stanovená v čl. 7 odst. 1 větě a písm. c) směrnice vykládána striktně. Kromě toho prostor pro uvážení přiznaný členským státům jimi nesmí být užíván takovým způsobem, který by ohrožoval cíl směrnice, jímž je usnadnit sloučení rodiny, a užitečný účinek směrnice.

64. (...) s ohledem na nezbytnost, aby ustanovení směrnice nebyla vykládána restriktivně a nebyla zbavena svého užitečného účinku (...)

O. a S. a L., SDEU, C-356/11 a C-357/11, 6. prosince 2012

81. Příslušné vnitrostátní orgány musí při provádění směrnice 2003/86 a přezkumu žádostí o sloučení rodiny vyváženým a odpovídajícím způsobem posoudit všechny zájmy, jež jsou ve hře, přičemž musí zejména přihlídnout k zájmům dotyčných dětí.

82. (...) musí být tato možnost uplatňována ve světle článku 7 a čl. 24 odst. 2 a 3 Listiny, které ukládají členským státům přezkoumat žádosti o sloučení rodiny v zájmu dotyčných dětí a též s cílem upřednostnit rodinný život, jakož i zabránit tomu, aby byl ohrožen cíl této směrnice nebo její užitečný účinek. (...)

TB proti Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, SDEU, C-519/18, 12. prosince 2019

41. V druhé řadě je třeba zdůraznit, že rozhodovací prostor, který mají členské státy k dispozici při provádění tohoto čl. 10 odst. 2 je nicméně omezen podmínkou, které toto ustanovení podřizuje takové provedení. Ze samotného znění uvedeného čl. čl. 10 odst. 2 směrnice 2003/86 totiž vyplývá, že členské státy mohou povolit sloučení rodiny jiných rodinných příslušníků neuvedených v článku 4 směrnice 2003/86, pokud jsou na uprchlíkovi závislí. (...)

47. Podle této judikatury platí, že postavení rodinného příslušníka „závislého“ na občanovi Unie majícím právo pobytu předpokládá, že musí být prokázána existence skutečné závislosti. Tato závislost je výsledkem faktické situace, která se vyznačuje okolností, že materiální podpora rodinného příslušníka je zajišťována občanem Unie majícím právo pobytu. (...)

51. V tomto ohledu platí, že vyžadovat, aby uprchlík ke dni podání žádosti o sloučení rodiny skutečně poskytoval materiální podporu rodinnému příslušníkovi ve státě původu nebo ve státě posledního pobytu tohoto rodinného příslušníka by mohlo mít za následek vyloučení z působnosti čl. 10 odst. 2 směrnice 2003/86 rodinných příslušníků uprchlíka, kteří jsou na něm skutečně závislí, jen z toho důvodu, že uprchlík není schopen nebo již nadále není schopen zajistit jim poskytování materiální podpory, která je pro ně nezbytná k tomu, aby uspokojovali své základní potřeby ve státě jejich původu nebo státě jejich posledního pobytu. Nelze však vyloučit, že uprchlík není schopen nebo již nadále není schopen poskytovat takovou podporu z důvodů nezávislých na jeho vůli, jako je faktická nemožnost doručit nezbytné prostředky nebo strach z ohrožení bezpečnosti rodinných příslušníků tím, že s nimi naváže kontakt.

52. Je tudíž třeba mít za to, že rodinný příslušník uprchlíka je na něm závislý ve smyslu čl. 10 odst. 2 směrnice 2003/86 tehdy, jestliže je na něm skutečně závislý v tom smyslu, že s ohledem na svoji hospodářskou a sociální situaci není schopen uspokojovat své základní potřeby ve státě svého původu nebo ve státě svého posledního pobytu v okamžiku, kdy žádá o následování uprchlíka, a dále je prokázáno, že jeho materiální podpora je skutečně zajišťována uprchlíkem nebo s ohledem na takové veškeré relevantní okolnosti, jako jsou stupeň příbuznosti dotčeného rodinného příslušníka s uprchlíkem, povaha a pevnost jiných rodinných vazeb, jakož i věk a hospodářská situace jiných příbuzných, je uprchlík patrně rodinným příslušníkem, který může nejlépe zajistit vyžadovanou materiální podporu.

53. Tento výklad podporuje článek 17 směrnice 2003/86, který ukládá individuální posouzení žádosti o sloučení rodiny, v rámci něhož je třeba zohlednit mimo jiné – jak vyplývá z bodu 8 odůvodnění této směrnice – specifika spojená s tím, že osoba usilující o sloučení rodiny má postavení uprchlíka (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. listopadu 2018, K a B, C380/17, EU:C:2018:877, bod 53). (...)

67. Vnitrostátní právní úprava provádějící možnost stanovenou v uvedeném čl. 10 odst. 2 proto musí respektovat jak základní práva zaručená Listinou, tak zásadu proporcionality a nebránit individuálnímu posouzení žádosti o sloučení rodiny, přičemž toto posouzení musí být kromě toho prováděno s ohledem na zvláštní situaci uprchlíka.

Ačkoli směrnice poskytuje příznivější podmínky pro uprchlíky, nevylučuje právo na sloučení rodiny pro příjemce doplňkové ochrany. Komise vydala [pokyny](#) nabádající státy k přijetí podobných pravidel pro příjemce doplňkové ochrany, jaké existují pro uprchlíky.⁹ SDEU také uznal, že směrnice se aplikuje i v případech, pokud se státy rozhodnou zahrnout do svých vnitrostátních právních předpisů osoby usilující o sloučení rodiny, které požívají doplňkové ochrany.

⁹ Evropská unie: Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě, Pokyny pro používání směrnice 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny, COM(2014) 210, 3. dubna 2014, s. 24–25.

C-380/17, K. a B., SDEU, 7. listopadu 2018

21. Podle předkládajícího soudu se však pravidla stanovená v uvedené směrnici přímo a bezpodmínečně použijí na osoby, kterým byl přiznán status doplňkové ochrany, neboť nizozemský zákonodárce se rozhodl uplatnit na ně tato pravidla, aby jim zajistil stejné zacházení, jaké je zaručeno uprchlíkům.

Podmínky

Směrnice umožňuje členským státům vyžadovat podmínky pro sloučení rodiny, mimo jiné: náklady, požadavek na ubytování, nemocenské pojištění, dostatečné zdroje, předintegrační opatření atd. SDEU objasnil, že vždy je třeba individuálně posoudit každý případ a že cílem směrnice je podpořit sloučení rodiny a jeho účinnost.

Směrnice o právu na sloučení rodiny

Článek 7 odst. 1

Při podání žádosti o sloučení rodiny může dotyčný členský stát požadovat po žadateli, aby prokázal, že osoba usilující o sloučení rodiny má:

- a) ubytování považované za obvyklé pro rodinu srovnatelné velikosti ve stejné oblasti, které odpovídá obecným normám zdraví a bezpečnosti platným v daném členském státě;
- b) zdravotní pojištění pro sebe a své rodinné příslušníky, pokud jde o všechna rizika běžně krytá státním příslušníkem daného členského státu;
- c) stálé a pravidelné finanční příjmy, které jsou dostatečné pro výživu jeho a jeho rodinných příslušníků, aniž by využíval systému sociální pomoci daného členského státu. Členské státy zhodnotí tyto příjmy podle jejich povahy a pravidelnosti a mohou přihlídnout k výši minimální mzdy a důchodu v dotyčném státě, jakož i k počtu rodinných příslušníků.

Pokyny pro používání směrnice o právu na sloučení rodiny stanoví, že kritéria pro podmínky sloučení rodiny nesmí být diskriminační a musí být transparentní a jasně stanovená ve vnitrostátních právních předpisech.

Pojem „bez využití systému sociální pomoci“ byl interpretován v případě *Chakroun*.

C-578/08, Chakroun, 4. března 2010

1. Výraz „využití systému sociální pomoci“ uvedený v čl. 7 odst. 1 návětí a písm. c) směrnice 2003/86 o právu na sloučení rodiny musí být vykládán v tom smyslu, že členskému státu nedovoluje přijmout úpravu ohledně sloučení rodiny, již toto sloučení není povoleno osobě, která o ně usiluje a prokázala stálé a pravidelné finanční příjmy, jež jsou dostatečné k uhrazení jejích vlastních potřeb i potřeb jejích rodinných příslušníků, která by však vzhledem k výši svých příjmů mohla využít zvláštní pomoc určenou k pokrytí zvláštních, individuálně určených nezbytných životních nákladů, úlevy na poplatcích stanovené územně správními celky v závislosti na příjmu nebo opatření na podporu příjmu v rámci obecní politiky pro osoby s nízkými příjmy.
2. Směrnici 2003/86 o právu na sloučení rodiny, a zejména její čl. 2 návětí a písm. d), je třeba vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která při uplatňování požadavku příjmu podle čl. 7 odst. 1 návětí a písm. c) uvedené směrnice rozlišuje podle toho, zda rodinné vztahy vznikly před vstupem osoby usilující o sloučení rodiny na území hostitelského členského státu, nebo až poté.

Integrační opatření

Směrnice o právu na sloučení rodiny

Článek 7 odst. 2 integrační opatření

Členské státy mohou po státních příslušnících třetí země vyžadovat dodržování integračních opatření v souladu s vnitrostátním právem.

Sdělení Evropské komise: Pokyny pro používání směrnice o slučování rodiny, 3. dubna 2014

4.5 Integrovační opatření

(...) Členské státy tudíž v souladu s čl. 7 odst. 2 mohou po státních příslušnících třetí země vyžadovat dodržování integračních opatření, avšak nemělo by se jednat o absolutní podmínku, na níž právo na sloučení rodiny závisí. Povaha integračních opatření podle čl. 7 odst. 2 se liší od podmínek stanovených v čl. 4 odst. 1 a čl. 7 odst. 1. Zaprvé čl. 4 odst. 1 — pouze jakožto standstill doložka — umožňuje členským státům v případě dětí starších 12 let a přicházejících nezávisle na zbytku své rodiny ověřit před vydáním povolení ke vstupu a pobytu, zda splňují podmínku integrace. Zadruhé mohou členské státy podle čl. 7 odst. 1 požadovat důkazy o tom, že jsou tyto požadavky splněny nebo lze důvodně předpokládat, že jsou splnitelné. Tato ustanovení mohou být tudíž považována za předběžné podmínky, jejichž splnění mohou členské státy od osoby usilující o sloučení rodiny požadovat před tím, než vydají povolení ke vstupu a pobytu rodinných příslušníků. Naproti tomu podle čl. 7 odst. 2 mohou členské státy po státních příslušnících třetí země vyžadovat dodržování integračních opatření. Členské státy mohou po rodinných příslušnících požadovat, aby prokázali určitou ochotu k integraci, například tím, že požádají o účast v jazykových nebo integračních kurzech, ať již před svým příchodem nebo po něm. Cílem těchto opatření je usnadňovat integrační proces, což také znamená, že způsoby, jak členské státy tuto možnost pojmu, nemohou být neomezené.

Ustanovení čl. 7 odst. 2 představuje možnost požadovat po přistěhovalci, aby vyvinul nutné úsilí k tomu, aby byl schopen vést každodenní život ve společnosti, do níž se má začlenit, a členské státy tudíž mohou ověřit, zda dotyčná osoba projevila požadovanou ochotu začlenit se do nového prostředí. Ověření ochoty k integraci může probíhat formou posouzení základních schopností, jež jsou za tímto účelem považovány za nezbytné. Měl by být přitom brán ohled na genderové aspekty a na specifickou situaci některých žen, které mohou mít například nízkou úroveň vzdělání. Obtížnost zkoušky, náklady spojené s účastí, dostupnost učebních materiálů potřebných k přípravě na zkoušku či přístup k samotné zkoušce nesmějí představovat překážky, jež ztěžují dosažení zamýšleného cíle. **Jinak řečeno, integrační opatření, která mohou členské státy vyžadovat, nesmějí vyústit v povinnost podat určitý výkon, což by v podstatě představovalo opatření omezující možnost sloučení rodiny. Uvedená opatření musí naopak přispívat k úspěšnému sloučení rodiny.**

Kromě toho musí být integrační opatření přiměřená a musí se uplatňovat flexibilně, aby se zajistilo, že z individuálního hlediska a s ohledem na specifické okolnosti může být sloučení rodiny povoleno i tam, kde nejsou požadavky na integraci splněny. Členské státy by proto měly zavést možnost udělit výjimku nebo odklad nebo stanovit jiné formy integračních opatření v případě určitých specifických problémů nebo osobní situace dotčeného přistěhovalce.

Specifické individuální okolnosti, na něž lze brát ohled, mohou být například kognitivní schopnosti, zranitelné postavení dotyčné osoby, zvláštní případy, kdy není možný přístup k výuce nebo zkoušce, nebo jiné případy mimořádných obtíží. Zvláštní pozornost je třeba věnovat skutečnosti, že v mnohých částech světa mají ženy a dívky horší přístup ke vzdělání a mohou mít nižší úroveň gramotnosti než muži. **Členské státy proto nemohou zamítnout vstup a pobyt na svém území rodinnému příslušníkovi uvedenému v čl. 4 odst. 1 pouze z toho důvodu, že v době, kdy stále pobývá v zahraničí, neuspěl při integrační zkoušce stanovené v právních předpisech daného členského státu.**

Komise se domnívá, že členské státy by měly zajistit nezbytná integrační opatření, aby rodinní příslušníci získali informace o jejich nové zemi pobytu i jazykové dovednosti, jež mohou usnadnit integrační proces. Proto Komise zastává názor, že jazykové a integrační kurzy by měly být snadno přístupné (měly by se konat ve vícero lokalitách), bezplatné či alespoň cenově dostupné a uzpůsobené individuálním potřebám, včetně genderově specifických potřeb (např. zajištění péče o děti). Zatímco integrační opatření zajišťovaná před odjezdem mohou pomoci připravit migranty na nový život v hostitelské zemi tím, že jim poskytnou informace a kurzy před samotnou migrací, často mohou mít tato opatření účinnější výsledky v hostitelské zemi.

Čekací doba (článek 8 směrnice o právu na sloučení rodiny)

Pokyny pro používání směrnice o slučování rodiny uvádí, že na všechny žadatele nelze použít všeobecnou paušální čekací dobu.

C-540/03, Evropský parlament v. Rada Evropské unie, SDEU, 27. června 2006

“Délka pobytu v členském státě je pouze jedním z prvků, které musí být tímto státem zohledněny při přezkumu žádosti, a že čekací lhůta nemůže být uložena, aniž by byly v konkrétních případech zohledněny veškeré relevantní prvky” (bod 99), “zatímco je třeba dbát na to, aby braly náležitě v úvahu nejlepší zájmy nezletilého dítěte” (bod 101). Účel: “zajistit, aby osoba usilující o sloučení rodiny pobývala na území hostitelského státu po dobu dostatečně dlouhou k tomu, aby bylo možné předpokládat pevné usazení se a určitou úroveň integrace.” (odst. 98)

Sdělení Evropské komise: Pokyny pro používání směrnice o slučování rodiny, 3. dubna 2014

4.6 Čekací doba

(...) Soudní dvůr uvedl, že délka pobytu v členském státě je pouze jedním z prvků, které musí být tímto státem zohledněny při přezkumu žádosti, a že čekací doba nemůže být uložena, aniž by byly v konkrétních případech zohledněny veškeré relevantní prvky, přičemž je rovněž nutno brát náležitě v úvahu nejlepší zájmy nezletilých dětí. (...)

Poplatky

Výkladové pokyny EK objasnily, že za žádosti o sloučení rodiny jsou povoleny rozumné a přiměřené správní poplatky. Komise rovněž shledala, že členské státy mají omezený prostor pro uvážení, pokud jde o výši poplatků, protože se musí ujistit, že neohrozí dosažení cílů a účinnost směrnice. Výše poplatků by neměla představovat překážku výkonu práva na sloučení rodiny. Poplatky by měly být přiměřené ve srovnání s poplatky za podobná vnitrostátní povolení.

Sdělení Evropské komise: Pokyny pro používání směrnice o slučování rodiny, 3. dubna 2014

3.1. Podání žádosti

(...) Členské státy mohou požadovat úhradu rozumných a přiměřených správních poplatků za předložení žádosti o sloučení rodiny a při stanovení výše těchto poplatků mají omezený prostor pro uvážení, aby nebylo ohroženo dosažení cílů směrnice a její užitečný účinek. Stanovená výše poplatků nesmí mít za cíl vytvoření překážky uplatnění práva na sloučení rodiny, ani nesmí mít takový dopad. Poplatky s významnými finančními dopady na státní příslušníky třetí země, kteří splňují podmínky stanovené směrnicí, by jim mohly bránit ve výkonu práv udělených směrnicí, a jako takové by tudíž byly nadměrné a nepřiměřené. Poplatky hrazené státními příslušníky třetí země a jejich rodinnými příslušníky podle směrnice 2003/86/ES by měly být porovnány s poplatky vybíranými od státních příslušníků daného státu za vydání obdobných dokumentů, aby bylo možné stanovit, zda jsou poplatky pro státní příslušníky třetí země přiměřené, přičemž je třeba zohlednit, že situace těchto osob není totožná. V zájmu upřednostnění nejlepších zájmů dítěte Komise vybízí členské státy k tomu, aby žádosti předkládané nezletilými osvobodily od správních poplatků. V případech, kdy je v členském státě požadováno vstupní vízum, mělo by být vydání takového víza usnadněno a vízum by mělo být uděleno bez dodatečných správních poplatků.

5.1 Vstup, dlouhodobá víza a povolení k pobytu

(...) Správní poplatky jsou povoleny, avšak nesmějí být nadměrné ani nepřiměřené. Nesmějí mít za cíl ani za účinek vytváření překážek pro výkon práv přiznaných směrnicí, neboť tím by ji zbavovaly jejího užitečného účinku.

6.1.2. Chybějící úřední doklady

(...) Směrnice nebrání členským státům vybírat od uprchlíků nebo od žadatelů poplatky za zkoušky DNA nebo jiná šetření. Tyto poplatky však nesmějí být natolik nadměrné nebo nepřiměřené, aby vytvářely překážku pro výkon práv přiznaných směrnicí, a tím ji zbavovaly jejího užitečného účinku. Při stanovení výše případných poplatků by podle názoru Komise měly členské státy přihlížet ke zvláštní situaci uprchlíků a měly by nést náklady spojené se zkouškami DNA, zejména tehdy, jsou-li po uprchlíkovi nebo jeho rodinných příslušnících vyžadovány.

Stanovisko generální advokátky ve věci C-153/14 K a A:

Stanovisko generální advokátky Kokott uvádí, že sloučení rodiny v případě manželských párů, které jsou státními příslušníky třetích zemí, může být v zásadě podmíněno tím, že manžel/manželka, jenž má v úmyslu připojit se k rodině, složí zkoušku, ve které prokáže své znalosti požadované přijímající země a příslušného jazyka. Státy musí v jednotlivých případech povolit výjimky z přezkoumání a **poplatky za složení zkoušek nesmí být příliš vysoké, aby nevytvářely překážku výkonu práva na sloučení rodiny**. Generální advokátka se domnívá, že nizozemská právní úprava je nepřiměřená a neslučitelná se směrnicí, pokud povinnost složit zkoušku platí v případech, kdy složení takové zkoušky nelze po osobách, které mají zájem následovat rodinného příslušníka, s ohledem na jejich individuální situaci spravedlivě požadovat nebo kdy jsou vzhledem ke zvláštním okolnostem konkrétního případu dány důvody, pro něž je i přes nesložení zkoušky dotčená v původním řízení. Podle stanoviska generální advokátky směrnice o sloučení rodiny brání vnitrostátním ustanovením, která za integrační zkoušku, jaká je předmětem původního řízení, stanoví poplatky, pokud tyto poplatky a jejich vybírání mohou osobě, která má zájem následovat rodinného příslušníka, bránit ve výkonu práva na sloučení rodiny.

Stanovisko bylo potvrzeno i v konečném rozsudku **SDEU C-153/14, K and A:**

Článek 7 odst. 2 první pododstavec směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny musí být vykládán v tom smyslu, že členské státy mohou od státních příslušníků třetích zemí požadovat, aby před tím, než těmto státním příslušníkům udělí povolení ke vstupu a pobytu na svém území za účelem sloučení rodiny, složili takovou zkoušku občanské integrace, jako je zkouška dotčená v původním řízení, která zahrnuje posouzení základních znalostí jazyka i společnosti dotčeného členského státu a je s ní spojena úhrada různých nákladů, pokud podmínky uplatnění takové povinnosti neznemožňují nebo nepřiměřeně neztěžují výkon práva na sloučení rodiny. Za takových okolností, jaké nastaly ve věcech v původních řízeních, tyto podmínky znemožňují nebo nepřiměřeně ztěžují výkon práva na sloučení rodiny potud, že neumožňují zohlednit zvláštní okolnosti, jež objektivně brání tomu, aby dotčené osoby mohly složit tuto zkoušku, a že stanoví příliš vysokou částku nákladů spojených s takovou zkouškou.

Délka řízení

(Článek 5 odst. 4 směrnice o právu na sloučení rodiny)

Obecně platí, že standardní žádost za normálních pracovních podmínek by měla být vyřízena neprodleně bez zbytečného odkladu. V případech mimořádné pracovní zátěže, která překračuje správní kapacitu nebo pokud žádost vyžaduje další posouzení, lze odůvodnit maximální lhůtu devíti měsíců (9 měsíců od data prvního předložení, nikoli od okamžiku oznámení o přijetí žádosti). Prodloužení o více než 9 měsíců lze odůvodnit pouze „za výjimečných okolností souvisejících se složitostí přezkoumání [konkrétní] žádosti“ (čl. 5 odst. 4 druhý pododstavec). Odchýlení je třeba vykládat striktně a případ od případu. Členské státy musí toto prodloužení řádně zdůvodnit.

Sdělení Evropské komise: Pokyny pro používání směrnice o slučování rodiny, 3. dubna 2014

3.3. Délka postupu

V čl. 5 odst. 4 je stanoveno, že členské státy žadateli písemně oznámí rozhodnutí co nejdříve. Podle 13. bodu odůvodnění by postupy posuzování žádostí měly být účinné a snadno zvládnutelné a měly by zohlednit běžné pracovní zatížení správních orgánů členských států.

Proto jako obecné pravidlo platí, že standardní žádost by měla být v rámci běžného pracovního provozu vyřízena rychle a bez neodůvodněného prodloužení. Pokud pracovní zatížení přesahuje správní kapacity nebo pokud si žádost vyžaduje důkladnější posouzení, může být důvodná maximální lhůta v délce devíti měsíců. Tato devítiměsíční lhůta začíná dnem prvního podání žádosti, nikoli okamžikem oznámení o přijetí žádosti členským státem

Výjimka stanovená v čl. 5 odst. 4 druhém pododstavci, spočívající v prodloužení uvedené devítiměsíční lhůty, je odůvodnitelná pouze mimořádnými okolnostmi souvisejícími s obtížností posouzení konkrétní žádosti. Tato odchylka by měla být vykládána striktně a měla by se uplatňovat na individuálním základě. Správní orgán členského státu, který hodlá této možnosti využít, musí takové prodloužení odůvodnit tak, že prokáže, že výjimečná obtížnost daného případu souvisí s mimořádnými okolnostmi. Problémy spojené se správní kapacitou nemohou odůvodnit mimořádné prodloužení, přičemž jakékoli prodloužení by mělo být omezeno na striktní minimum potřebné k dosažení rozhodnutí. Mimořádnými okolnostmi spojenými s obtížností určitého případu by mohly být například: potřeba posouzení rodinných vztahů v rámci více rodinných jednotek, závažná krize v zemi původu bránící přístupu k administrativním záznamům, obtíže při organizaci slyšení rodinných příslušníků

v zemi původu z důvodů bezpečnostní situace, obtížný přístup k diplomatickým misím nebo určení práva péče o dítě v situacích, kdy jsou rodiče od sebe odloučeni.

V čl. 5 odst. 4 je stanoveno, že rozhodnutí musí být oznámeno písemně a že rozhodnutí o zamítnutí žádosti je třeba řádně odůvodnit, aby měl žadatel možnost uplatnit své právo obrátit se na soud.

Společný evropský azylový systém (CEAS)

Dublinkské nařízení

Článek 8 [Dublinkského nařízení](#) stanoví, že pokud nezletilá osoba bez doprovodu dorazí do členského státu EU a již má legálně přítomné rodinné příslušníky v jiné zemi EU, měla by být za žádost o azyl odpovědná tato země, a z tohoto důvodu je žádoucí usnadnit sloučení rodiny. Totéž platí pro ostatní žadatele než nezletilé osoby bez doprovodu, pokud jejich rodinným příslušníkům již byla přiznána mezinárodní ochrana v jiném členském státě EU (článek 9), nebo pokud je přezkoumávána žádost rodinných příslušníků o mezinárodní ochranu (článek 10).

Kvalifikační směrnice

[Kvalifikační směrnice](#) stanoví zachování celistvosti rodiny po dokončení řízení ve věci samé za předpokladu, že dotyčná osoba samostatně nesplňuje podmínky pro tuto ochranu.¹⁰

Kvalifikační směrnice, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepracované znění)

Článek 23 Zachování celistvosti rodiny

1. Členské státy zajistí, aby mohla být zachována celistvost rodiny.
2. Členské státy zajistí, aby rodinní příslušníci osoby požívající mezinárodní ochrany, kteří sami nesplňují podmínky pro získání takové ochrany, měli nárok na výhody uvedené v člancích 24 až 35, podle vnitrostátních postupů, a pokud je to slučitelné s osobním právním postavením rodinného příslušníka.
3. Odstavce 1 a 2 nejsou použitelné, pokud rodinný příslušník je nebo by byl vyloučen z mezinárodní ochrany na základě kapitol III a V.
4. Bez ohledu na odstavce 1 a 2 mohou členské státy odmítnout, omezit nebo odejmout výhody, které jsou v nich uvedené, z důvodů bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku.
5. Členské státy mohou rozhodnout, že tento článek se vztahuje rovněž na jiné blízké příbuzné, kteří žili společně jako součást dané rodiny v době, kdy opouštěli zemi původu, a kteří byli v té době plně nebo z velké části závislí na osobě požívající mezinárodní ochrany.

Přijímací směrnice

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu \(přepracované znění\)](#) (dále jen „Přijímací směrnice“) bere v potaz, že existují zvláštní potřeby rodin a že základním cílem by měla být celistvost rodin. Směrnice obsahuje ustanovení o dohledání rodinných příslušníků nezletilých osob bez doprovodu.¹¹ Článek 23 zdůrazňuje, že prvořadým hlediskem by měla být zásada nejlepšího zájmu a že členské státy zejména náležitě zohlední možnosti sloučení rodiny (článek 23 odst. 2 písm. a).

Směrnice vyžaduje, aby v případě ubytování rodin členské státy přijaly vhodná opatření k co nejširšímu zachování celistvosti rodiny (články 12 a 18 odst. 5).

Zvláštní ustanovení pro oběti sexuálního a genderového násilí

V kontextu migrace Výbor CEDAW uznává, že genderově podmíněné násilí (což zahrnuje i sexuální formy násilí) patří mezi důvody mezinárodní ochrany v zákoně i v praxi.

¹⁰ Brandl U., in *Reforming the Common European Asylum System: The New European Refugee Law* [Reforma společného evropského azylového systému: nový evropský zákon o uprchlících], editoři: Chetail, De Bruycker, Maiani, (2016) vol. 39, s. 157.

¹¹ Brandl U., in *Reforming the Common European Asylum System: The New European Refugee Law* [Reforma společného evropského azylového systému: nový evropský zákon o uprchlících], editoři: Chetail, De Bruycker, Maiani, (2016) vol. 39, s. 155.

CEDAW, Obecné doporučení č. 32 o genderových aspektech postavení uprchlíka, azylu, státní příslušnosti a bezdomovectví žen, dokument OSN CEDAW/C/GC/32 (2014)

15. [...] Výbor konstatuje, že násilí na ženách, které je zakázanou formou diskriminace žen, je jednou z hlavních forem pronásledování, které ženy zažívají v souvislosti s postavením uprchlíka a azylem. Takové násilí, stejně jako jiné formy pronásledování z důvodu pohlaví, může znamenat porušení konkrétního ustanovení Úmluvy. Takové formy pronásledování jsou uznávány jako legitimní důvody pro mezinárodní ochranu v právu i v praxi. Mohou zahrnovat hrozbu mrzačení ženských pohlavních orgánů, nucené/předčasné sňatky, hrozbu násilí a/nebo tzv. „trestné činy ze cti“, obchodování se ženami, útoky kyselinou, znásilnění a jiné formy sexuálního násilí, závažné formy domácího násilí, ukládání trestu smrti nebo jiných fyzických trestů existujících v diskriminačních soudních systémech, nucené sterilizace, politické nebo náboženské pronásledování za zastávání feministických nebo jiných názorů a perzekuce nebo následky nedodržování genderově předepsaných společenských norem a zvyklostí nebo uplatňování jejich práv podle Úmluvy.

Některé mezinárodní orgány zdůraznily potřebu lépe informovat uprchlice a migrantky, které jsou oběťmi sexuálního a genderového násilí, o postupu sloučení rodiny a jeho důsledcích pro jejich právo na právní ochranu vzhledem k obtížným okolnostem jejich případu. Uvedly, že sloučení rodin by mělo být podporováno a že tato skupina uprchlic a migrantek by měla mít k dispozici právní pomoc při domáhání se ochrany související se sexuálním a genderovým násilím.

Usnesení Rady Evropy 2159 (2017) o ochraně uprchlíc (žen a dětí) před genderově motivovaným násilím, 26. dubna 2017

S ohledem na tyto úvahy Shromáždění vyzývá členské státy a pozorovatelské státy Rady Evropy, aby přijaly následující konkrétní opatření k odstranění mezer v ochraně a zmírnění rizik:

5.4 s ohledem na celkové řízení případů genderově motivovaného násilí a politiky zacházení s uprchlíky:

5.4.3. podpořit sloučení rodiny;

UNHCR, UNFPA, Komise pro ženy – uprchlice, Úvodní hodnotící zpráva: Rizika ochrany žen a dívek v evropské uprchlické a migrační krizi (2019), s. 16

...) Zajistit, aby byla uprchlicím a migrantkám k dispozici právní pomoc, která jim umožní řešit rizika ochrany před sexuálním a genderovým násilím. Tato pomoc by měla být dostupná pro všechny země a měla by zahrnovat poskytování informací o všech procesech právní ochrany, jako je sloučení rodiny.

UNICEF, Prevence a reakce na násilí páchané na dětech a dospívajících. Teorie změny (2017), s. 49

Vytváření humanitárních / nouzových programů

- zařadit genderové násilí do vytváření nouzových programů
- zavést strategie sloučení rodiny v případě nouzových stavů

Evropská komise a smluvní orgány OSN rovněž zdůraznily povinnost členských států chránit oběti sexuálního a genderového násilí, které jsou uprchlíci nebo migranti tím, že jim poskytnou autonomní pobytové oprávnění, čímž by se zamezilo tomu, aby zůstali závislí nebo zranitelní vůči potenciálně složitým rodinným vztahům. Jedná se o Interpretací pokyny ke směrnici o sloučení rodiny z roku 2014 a závěrečné doporučení Výboru CEDAW a Výboru pro odstranění rasové diskriminace (CERD).

Sdělení Evropské komise: Interpretací pokyny ke směrnici o sloučení rodiny, 3. dubna 2014

5.3 Přístup k samostatnému povolení k pobytu

[...] Podle čl. 15 odst. 3 (druhá věta) musí členské státy v případě obzvláště obtížných okolností udělit samostatné povolení k pobytu všem rodinným příslušníkům, kteří na území vstoupili z důvodu sloučení rodiny. Členské státy jsou za tímto účelem povinny stanovit vnitrostátní předpisy. Zmíněné obzvláště obtížné okolnosti musí vyplývat z rodinné situace nebo rozpadu rodiny, nikoli z jiných příčin. Příkladem takových obzvláště obtížných okolností mohou být případy domácího násilí vůči ženám a dětem, některé případy vynucených sňatků, riziko mrzačení ženských pohlavních orgánů či případy, kdy by se dotyčná osoba ocitla v obzvláště obtížné rodinné situaci, pokud by byla nucena vrátit se do své země původu.

CEDAW, Závěrečná doporučení k sedmé periodické zprávě Belgie, dokument OSN CEDAW/C/BEL/CO/7, (2014)

21. Výbor doporučuje, aby smluvní strana

- c) Změnila cizinecký zákon tak, aby umožňoval přechodný pobyt ženám migrantkám, které jsou oběťmi domácího násilí a které jsou bez dokladů nebo čekají na povolení k pobytu na základě sloučení rodiny, a zajistila, aby ženy migrantky, které mají povolení k pobytu v důsledku sloučení rodiny, a které jsou oběťmi domácího násilí a chtějí opustit svého manžela, nebyly povinné prokazovat, že jsou zaměstnány, samostatně výdělečně činné nebo mají dostatečné prostředky na živobytí, aby dosáhly na samostatné povolení k pobytu. Smluvní strana by měla usilovat o zvýšení povědomí žen migrantek o existenci nových právních ustanovení, jakmile budou přijata.

CERD, Závěrečná doporučení ke spojené sedmnácté až devatenácté periodické zprávě Korejské republiky, dokument OSN CERD/C/KOR/CO/17-19 (2019)

20. Výbor doporučuje, aby smluvní strana:

- a) Přijala opatření na ochranu žen migrantek před genderově podmíněným násilím a zajistila, aby obětem byla poskytována odpovídající právní, lékařská a psychosociální pomoc bez ohledu na jejich imigrační status, a přijala opatření k vyvození odpovědnosti pachatelů;
- b) Poskytla migrantkám a migrantům bez dokladů, kteří se stali oběťmi genderově podmíněného násilí, možnost pobývat v zemi po uzavření jejich případu; a
- c) Zajistila, aby byly ženám migrantkám poskytovány jasné informace v jazyce, kterému rozumí, o službách a prostředcích nápravy, které mají jako oběti genderově motivovaného násilí k dispozici.

IV. Vyhoštění a právo na zachování rodinného života

Mezinárodní právo

V zásadě je v pravomoci jednotlivých států, aby stanovily podmínky týkající se cizích státních příslušníků pobývajících nebo usilujících o pobyt na jejich území. Tato pravomoc je však omezena a limitována povinnostmi plynoucími z mezinárodního práva, zejména mezinárodního práva lidských práv. Mezi tato omezení patří ochrana práva na rodinný život, který by mohl být ohrožen vyhoštěním člena rodiny.

Při rozhodování, zda je vyhoštění v rozporu s právem na rodinný život, Výbor OSN pro lidská práva uvedl, že odůvodnění vyhoštění musí podléhat zásadám nezbytnosti a proporcionality s přihlédnutím k důvodům státu pro vyhoštění a obtížím, které by vyhoštění způsobilo rodině a jejím členům (Maddafferi proti Austrálii, 2004, viz níže).

Výbor pro lidská práva, Maalem a další proti Uzbekistánu, stížnost č. 2371/2014, 17. července 2018

11.2 Výbor odkazuje na svá dřívější rozhodnutí, podle kterých mohou existovat případy, kdy by odmítnutí státu umožnit jednomu členovi rodiny, aby zůstal na území daného státu, bylo spojeno se zásahem do rodinného života této osoby. Pouhá skutečnost, že jeden rodinný příslušník je oprávněn pobývat na území smluvního státu, však nutně neznamená, že požadavek, aby ostatní rodinní příslušníci toto území opustili, znamená tento zásah. (...)

Výbor pro lidská práva, Obecný komentář 15: Postavení cizinců podle Paktu, CCPR, 20. zasedání, 11. dubna 1986

(...) Za určitých okolností může cizinec požívat ochrany Paktu i v souvislosti se vstupem a pobytem, například pokud se objeví úvahy o zákazu diskriminace, zákazu nelidského zacházení a respektování rodinného života.

CERD, Obecné doporučení XXX o diskriminaci vůči cizím státním příslušníkům, 1. října 2002

28. Zamezit vyhoštění cizinců, zejména dlouhodobě pobývajících, které by mělo za následek nepřiměřené zasahování do práva na rodinný život

Výbor pro lidská práva, Madafferi proti Austrálii, stížnost č. 1011/2001, 26. července 2004

9.8 (...) Výbor podotýká, že v případech hrozícího vyhoštění musí být rozhodujícím okamžikem kritériem pro posouzení této otázky zhodnocení daného případu. Výbor dále poznamenává, že v případech, kdy část rodiny musí opustit území smluvní strany, zatímco druhá část by měla právo zůstat, musí být splněna příslušná kritéria pro posouzení toho, zda lze konkrétní zásah do rodinného života objektivně odůvodnit, a sice na jedné straně s ohledem na závažnost důvodů smluvní strany k vyhoštění dotyčné osoby a na druhé straně s ohledem na míru obtíží, které rodinu a její členy zasáhnou v důsledku tohoto vyhoštění.

Výbor pro lidská práva, Maalem a další proti Uzbekistánu, stížnost č. 2371/2014, 17. července 2018

11.3 V projednávaném případě se Výbor domnívá, že rozhodnutí smluvního státu o vyloučení otce pěti dětí, z nichž některé jsou nezletilé, spojené s omezením opětovného vstupu do země, představuje „zásah“ do rodinného života, zejména vzhledem k okolnostem, za kterých by došlo k podstatným změnám v rodinném životě, jak je tomu v projednávaném případě.

Evropská úmluva o lidských právech

Aby bylo možné posoudit, zda vyhoštění porušuje právo na rodinný život (článek 8 odst. 1 EÚLP), Soud zkoumá, zda tento rodinný život existuje, a poté pomocí článku 8 odst. 2 zkoumá, zda je zásah do rodinného života v souladu s Úmluvou. Obecně platí, že každý zásah do práv zakotvených v EÚLP musí respektovat čtyři kritéria:

- a) být v souladu s právními předpisy
- b) sledovat legitimní cíl
- c) být nezbytný v demokratické společnosti
- d) být úměrný sledovanému cíli

Kromě Úmluvy dodatečný protokol č. 7 (ve změně protokolu č. 11) stanoví specifické záruky pro řízení o vyhoštění cizinců: procesní záruky, právo na odvolání v trestních věcech, odškodnění za protiprávní odsouzení, právo nebýt trestán nebo souzen dvakrát a rovnost mezi manželi.

Protokol č. 7 k EÚLP, ve znění Protokolu č. 11, ETS č. 117, 22. listopadu 1984

Článek 1

1. Cizinec, který má povolen pobyt na území některého státu, může být vyhoštěn pouze na základě výkonu rozhodnutí přijatého v souladu se zákonem a musí mít možnost:
 - A. uplatnit námitky proti svému vyhoštění;
 - B. dát přezkoumat svůj případ a
 - C. dát se zastupovat za tímto účelem před příslušným úřadem nebo před osobou nebo osobami tímto úřadem určenými.
2. Cizinec může být vyhoštěn před výkonem práv uvedených v odstavci 1 a, b a c tohoto článku, je-li takové vyhoštění nutné v zájmu veřejného pořádku nebo odůvodněno zájmy národní bezpečnosti.

Respektování soukromého a rodinného života se často používá jako ochrana před vyhoštěním v případech týkajících se dětí, které by jinak byly považovány za osoby, které nepotřebují mezinárodní ochranu, včetně doplňkové ochrany.

Vyhoštění rodinného příslušníka bez státní příslušnosti je porušením článku 8 „pouze za výjimečných okolností“ (*Rodrigues da Silva and Hoogkamer proti Nizozemí*, stížnost č. 50435/99, 31. ledna 2006, bod 39 a *Nunez proti Norsku*, stížnost č. 55597/09, 28. června 2011, bod 70).

Rodinné příslušníky je možné vyhostit nebo jim odmítnout vstup za předpokladu, že **neexistují nepřekonatelné objektivní překážky** pro založení rodinného života v jiné zemi (*Tuquabo-Tekle a další proti Nizozemsku*).

Nicméně, ve věci [Jeunesse proti Nizozemí](#) (viz níže) Velký senát ESLP konstatoval porušení článku 8, a to navzdory tomu, že si stěžovatelka byla vědoma stavu nejistého pobytu před zahájením rodinného života v Nizozemsku a navzdory neexistenci nepřekonatelných překážek, které by rodině umožnily usadit se v zemi původu stěžovatelky.

Soud dále uvedl v případě [B.A.C. proti Řecku](#) (viz níže), že došlo k porušení článku 8, pokud úřady nezavedly odpovídající postup, který by migrantovi umožnil napravit svou situaci a regularizovat svůj nejistý pobytový status.

Jeunesse proti Nizozemí, ESLP, stížnost č. 12738/10, 3. října 2014

116. (...) Tolerance její přítomnosti po tak dlouhou dobu, během níž měly úřady z velké části možnost ji vyhostit, ve skutečnosti umožnila stěžovatelce navázat a rozvíjet silné rodinné, sociální a kulturní vazby v Nizozemsku. Adresa stěžovatelky, kde žila posledních patnáct let, byla nizozemským orgánům vždy známa.
117. (...) vzhledem ke společnému původu stěžovatelky a jejího manžela a relativně nízkému věku jejich dětí se zdá, že neexistují nepřekonatelné překážky, které by jim umožnily usadit se v Surinamu. Je však pravděpodobné, že by stěžovatelka a její rodina zažili určité těžkosti, pokud by byli nuceni tak učinit. Při posuzování, jak státní orgány plní své povinnosti podle článku 8, je nezbytné náležitě zohlednit situaci všech rodinných příslušníků, jelikož toto ustanovení zaručuje ochranu celé rodiny.
118. Začtvrté má Soud za to, že dopad rozhodnutí nizozemských orgánů na tři děti stěžovatelky je dalším důležitým faktorem v této věci. Soud poznamenává, že při tomto vyvažování je třeba zohlednit nejlepší zájmy dětí stěžovatelky. (...) V tomto konkrétním bodě Soud znovu opakuje, že existuje široká shoda, a to i v mezinárodním právu, na podporu myšlenky, že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí mají jejich nejlepší zájmy prvořadý význam. (...) I když samy o sobě nemohou být rozhodující, musí být těmto zájmům bezpochyby přiznána značná váha. Za tímto účelem věnuje Soud v případech týkajících se sloučení rodiny zvláštní pozornost okolnostem dotčených nezletilých dětí, zejména jejich věku, situaci v dané zemi nebo zemích a míře, v jaké jsou závislé na svých rodičích. (...)
119. S přihlédnutím k tomu, že stěžovatelka pečuje o děti každý den, je zřejmé, že jejich zájmům lze nejlépe vyhovět tím, že nenaruší jejich současnou situaci nuceným přemístěním matky z Nizozemska do Surinamu nebo narušením jejich vztahu s ní v důsledku budoucího odloučení. V této souvislosti Soud poznamenává, že manžel stěžovatelky zajišťuje rodinu tím, že pracuje na plný úvazek v zaměstnání, které zahrnuje práci na směny. V důsledku toho v některé dny večer není přítomen v domácnosti. Stěžovatelka – jako matka a žena v domácnosti – je primárním a stálým pečovatelem o děti, které jsou hluboce zakořeněné v Nizozemsku, jejímiž jsou státními příslušníky stejně jako jejich otec. Doklady obsažené ve spisu neodhalují přímou vazbu mezi dětmi stěžovatelky a Surinamem, tedy zemí, kterou nikdy nenavštívily.

B.A.C. proti Řecku, ESLP, stížnost č. 11981/15, 13. října 2016

46. V důsledku toho se Soud domnívá, že příslušné orgány nesplnily za daných okolností svou pozitivní povinnost podle článku 8 Úmluvy, kterou je zavedení účinného a přístupného postupu pro ochranu práva na soukromý život, a to prostřednictvím vhodných předpisů, jejichž cílem je přezkoumat žádost stěžovatele o azyl v přiměřené lhůtě, aby jeho nejistá situace trvala co nejkratší dobu (viz také bod 37 výše). Z tohoto důvodu došlo k porušení tohoto ustanovení.

Pokud jsou migranti usazeni v hostitelské zemi a dopouštějí se trestných činů, stát může mít specifický a legitimní důvod, kterým lze odůvodnit vyhoštění. Vyhoštění však musí být v souladu s testem proporcionality, který byl zakotven v rozsudku ve věci [Boultif proti Švýcarsku](#). Ve své judikatuře Soud používá a připomíná „kritéria věci Boultif“ a ve věci [Üner proti Nizozemí](#) přidává další dva standardy pro posouzení slučitelnosti vyhoštění s právem na rodinný život, konkrétně (1) nejlepší zájem dítěte a (2) pevnost vazeb s hostitelskou nebo cílovou zemí

Üner proti Nizozemí, ESLP, stížnost č. 46410/99, 18. října 2006

57. I když článek 8 Úmluvy neobsahuje absolutní právo na to, aby nedošlo k vyhoštění určité kategorie cizinců, z judikatury Soudu jasně vyplývá, že existují okolnosti, kdy vyhoštěním cizince může dojít k porušení tohoto ustanovení (viz například výše uvedený rozsudek ve věci [Moustaquim](#), citován výše; [Beldjoudi proti Francii](#), 26. března 1992, série A č. 234-A; a výše uvedený rozsudek ve věci [Boultif](#); viz také [Amrollahi proti Dánsku](#), č. 56811/00, 11. července 2002; [Yilmaz proti Německu](#), č. 52853/99, 17. dubna 2003; a [Keles proti Německu](#),

č. 32231/02, 27. října 2005). V rozsudku Boultif Soud vypracoval příslušná kritéria, která používá k posouzení toho, zda bylo vyhoštění v demokratické společnosti nezbytné a přiměřené vzhledem sledovanému legitimnímu cíli. Tato kritéria, jak jsou uvedena v bodě 40 rozsudku Senátu v projednávané věci, jsou následující:

- povaha a závažnost trestného činu spáchaného stěžovatelem;
- délka pobytu stěžovatele v zemi, z níž má být vyhoštěn;
- čas, který uplynul od spáchaní trestného činu, a chování stěžovatele během tohoto období;
- státní příslušnost jednotlivých dotčených osob;
- rodinná situace stěžovatele, jako např. délka manželství, a další faktory vyjadřující existenci rodinného života páru;
- zda manžel / manželka věděla o trestném činu v době, kdy vstoupil(a) do rodinného vztahu;
- zda se v manželství narodily děti a pokud ano, jaký je jejich věk; a
- závažnosti obtíží, s nimiž se manžel(ka) pravděpodobně setkájí v zemi, do které má být stěžovatel vyhoštěn.

58. Soud by rád upřesnil dvě kritéria, která mohou být implicitně obsažena v kritériích uvedených v rozsudku ve věci Boultif:

- nejlepší zájmy a blaho dětí, zejména závažnost obtíží, s nimiž se pravděpodobně budou setkávat všechny děti stěžovatele v zemi, do které má být vyhoštěn; a
- pevnost sociálních, kulturních a rodinných vazeb s hostitelskou a cílovou zemí.

59. (...) V této souvislosti poznamenává, že ne všichni tito migranti, bez ohledu na to, jak dlouho pobývali v zemi, z níž mají být vyhoštěni, nezbytně užívají „rodinného života“ ve smyslu článku 8. Nicméně jelikož článek 8 také chrání právo navazovat a rozvíjet vztahy s jinými lidmi a vnějším světem (viz Pretty proti Spojenému království, č. 2346/02, bod odst. 61, ESÚLP 2002 III) a někdy může zahrnovat aspekty sociální identity jednotlivce (viz Mikulić proti Chorvatsku, č. 53176/99, bod odst. 53, ESÚLP 2002-I), je třeba uznat, že souhrn sociálních vazeb mezi usazenými migranty a komunitou, v níž žijí, tvoří součást pojmu „soukromý život“ ve smyslu článku 8. Soud se proto domnívá, že bez ohledu na existenci nebo neexistenci „rodinného života“, vyhoštění usazeného migranta představuje zásah do jeho práva na soukromý život. Záleží na okolnostech konkrétního případu, zda je vhodné, aby se Soud dvůr soustředil spíše na aspekt „rodinného života“ než na aspekt „soukromého života“.

Maslov proti Rakousku (zákaz pobytu dlouhodobě pobývajících cizince z důvodu nenásilného trestného činu mladistvé osoby jako porušení práva na rodinný život), ESLP, stížnost č. 1638/03, 23. června 2008

41. (...) Soud připisuje váhu období dobrého chování po propuštění stěžovatele. (...) Během této doby se nedopustil žádných dalších trestných činů. Skutečnost, že se mu podařilo obnovit život na svobodě, aniž by se vrátil k trestní činnosti během podstatného období, zmírňuje obavy, že by stěžovatel mohl představovat nebezpečí pro veřejný pořádek a bezpečnost. (...)

42. Pokud jde o pevnost sociálních, kulturních a rodinných vazeb stěžovatele v Rakousku, Soud poznamenává, že stěžovatel zde strávil formativní léta svého dětství a mládí a že zde žijí všichni jeho blízcí rodinní příslušníci.

43. Pokud jde o vazby stěžovatele na svou zemi původu, vláda tvrdila, že stěžovatel hovoří bulharsky, zatímco ten to popírá. Soud poznamenává, že ačkoli se zdá pravděpodobné, že stěžovatel, který žil v Bulharsku do šesti let, má určitou základní znalost mluveného jazyka, zdá se věrohodné, že nedokáže přečíst ani psát azbukou, jelikož v Bulharsku nikdy nechodil do školy. Nezdá se ani, že by tam měl nějaké blízké příbuzné nebo že udržoval jakékoli další kontakty se svou zemí původu, s výjimkou toho, že tam dvakrát strávil dovolenou.

44. Vláda nakonec také tvrdila, že zákaz pobytu byl časově omezen. Je pravda, že při posuzování přiměřenosti je zapotřebí brát v úvahu délku trvání zákazu pobytu. Jedná se však pouze jeden z faktorů (...).

45. S ohledem na okolnosti projednávané věci, zejména na povahu a závažnost trestných činů, které jsou kvalifikovány jako nenásilná delikvence mladistvých, dobré chování stěžovatele po propuštění z vězení a jeho nedostatečné vazby na svou zemi původu, se desetiletý zákaz pobytu jeví jako nepřiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

46. V důsledku toho došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Povinnost státu zajistit spravedlivé a kontradiktorní řízení se uplatňuje i v případech vyhoštění z důvodu, že fyzická osoba představuje **nebezpečí pro národní bezpečnost**.

Gaspar proti Rusku, ESLP, stížnost č. 23038/15, 12. června 2018

42. Soud je připraven připustit, že zrušení povolení k pobytu může sledovat legitimní cíl ochrany národní bezpečnosti. Zbývá ověřit, zda proces rozhodování, který vedl k takovému zásahu, řádně respektoval zájmy stěžovatelky chráněné článkem 8 Úmluvy (...). Za tímto účelem Soud znovu opakuje, že pokud lze prokázat, že opatření může narušit právo cizince na soukromý a rodinný život, musí státy poskytnout dotyčné osobě skutečnou možnost napadnout toto opatření, a domoci se přezkoumání příslušných otázek s dostatečnými procesními zárukami a důkladností příslušným vnitrostátním orgánem, který bude splňovat adekvátní záruky nezávislosti a nestrannosti. (...)

Al-Nashif proti Bulharsku, ESLP, stížnost č. 50963/99, 20. června 2002

137. Soud má za to, že v případech vyhoštění cizinců z důvodu národní bezpečnosti (...) je sladění zájmu zachování citlivých informací s právem jednotlivce na účinný prostředek nápravy zjevně méně obtížné než ve výše uvedených případech, kdy systém tajného dohledu nebo tajné kontroly mohl fungovat pouze tehdy, pokud si dotyčný nebyl vědom opatření, která na něho dopadají. Zatímco procesní omezení mohou být nezbytná k zajištění toho, aby nedošlo k žádnému úniku nebezpečnému pro národní bezpečnost, a zatímco nezávislý orgán zabývající se opravným prostředkem proti rozhodnutí o vyhoštění může potřebovat poskytnout exekutivní moci široký prostor pro uvážení v otázkách národní bezpečnosti, nemůže tato situace v žádném případě ospravedlnit úplné odstranění prostředků nápravy, kdykoli se exekutiva rozhodne použít termín „národní bezpečnost“. (...)

I v případě tvrzení o ohrožení národní bezpečnosti vyžaduje záruka účinného opravného prostředku minimálně to, že příslušný nezávislý odvolací orgán musí být informován o důvodech rozhodnutí o vyhoštění, třebaže tyto důvody nejsou veřejně dostupné. Tento orgán musí být schopen odmítnout tvrzení výkonné moci o existenci hrozby pro národní bezpečnost, pokud jej považuje za svévolné nebo nepřiměřené. Musí existovat určitá forma kontradiktorního řízení, v případě potřeby prostřednictvím zvláštního zástupce s bezpečnostní prověrkou. Kromě toho je třeba přezkoumat otázku, zda napadené opatření představuje zásah do práva jednotlivce na rodinný život, a pokud ano, zda je dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi dotčeným veřejným zájmem a právy jednotlivce.

V případě usazených migrantů je možné přistoupit k vyhoštění osoby jenom ze závažných důvodů. Soud uvedl, že vnitrostátní orgány jsou v lepší pozici, aby posoudily, zda by osoba měla být vyhoštěna, s výjimkou případů, kdy existují závažné důvody odůvodňující zásah Soudu ([Ndidi proti Spojenému království](#)). Pokud však vnitrostátní soudy důkladně nezdůvodní svá rozhodnutí a neposoudí přiměřenost opatření v podobě vyhoštění, což neumožňuje Evropskému soudu pro lidská práva vykonávat „evropský dohled“, znamená to porušení práva na rodinný život ([I.M. proti Švýcarsku](#)).

Ndidi proti Spojenému království, ESLP, stížnost č. 41215/14, 14. září 2017

76. (...) Naopak, ve věcech podle článku 8 Soud obecně poskytuje prostor pro uvážení, který znamená, že pokud nezávislé a nestranné vnitrostátní soudy důkladně prozkoumaly skutkové okolnosti, uplatnily příslušné normy v oblasti lidských práv v souladu s Úmluvou a její judikaturou a přiměřeně vyvážily osobní zájmy stěžovatele s obecnějším veřejným zájmem v daném případě, není úkolem Soudu nahradit hodnocení příslušných vnitrostátních orgánů svým vlastním posouzením případu (včetně zejména svého vlastního posouzení faktických informací o přiměřenosti). Jedinou výjimkou je situace, kdy se prokáže, že k tomu existují závažné důvody.

I.M. proti Švýcarsku, ESLP, stížnost č. 23887/16, 9. dubna 2019

72. Soud rovněž připomíná, že vnitrostátní soudy musí svá rozhodnutí dostatečně odůvodnit, zejména aby Soudu umožnily vykonávat evropský dohled, který mu byla svěřen (...). Nedostatečné odůvodnění rozhodnutí vnitrostátních soudů, aniž by byly řádně vyváženy zúčastněné zájmy, je v rozporu s požadavky článku 8 Úmluvy.

Commission Members

September 2021 (for an updated list, please visit www.icj.org/commission)

President:

Prof. Robert Goldman, United States

Vice-Presidents:

Prof. Carlos Ayala, Venezuela

Justice Radmila Dragicevic-Dicic, Serbia

Executive Committee:

Justice Sir Nicolas Bratza, UK

Dame Silvia Cartwright, New Zealand

(Chair) Ms Roberta Clarke, Barbados-Canada

Mr. Shawan Jabarin, Palestine

Ms Hina Jilani, Pakistan

Justice Sanji Monageng, Botswana

Mr Belisário dos Santos Júnior, Brazil

Other Commission Members:

Professor Kyong-Wahn Ahn, Republic of Korea

Justice Chinara Aidarbekova, Kyrgyzstan

Justice Adolfo Azcuna, Philippines

Ms Hadeel Abdel Aziz, Jordan

Mr Reed Brody, United States

Justice Azhar Cachalia, South Africa

Prof. Miguel Carbonell, Mexico

Justice Moses Chingengo, Zimbabwe

Prof. Sarah Cleveland, United States

Justice Martine Comte, France

Mr Marzen Darwish, Syria

Mr Gamal Eid, Egypt

Mr Roberto Garretón, Chile

Ms Nahla Haidar El Addal, Lebanon

Prof. Michelo Hansungule, Zambia

Ms Gulnora Ishankanova, Uzbekistan

Ms Imrana Jalal, Fiji

Justice Kalthoum Kennou, Tunisia

Ms Jamesina Essie L. King, Sierra Leone

Prof. César Landa, Peru

Justice Ketil Lund, Norway

Justice Qinisile Mabuza, Swaziland

Justice José Antonio Martín Pallín, Spain

Prof. Juan Méndez, Argentina

Justice Charles Mkandawire, Malawi

Justice Yvonne Mokgoro, South Africa

Justice Tamara Morschakova, Russia

Justice Willy Mutunga, Kenya

Justice Egbert Myjer, Netherlands

Justice John Lawrence O'Meally, Australia

Ms Mikiko Otani, Japan

Justice Fatsah Ouguergouz, Algeria

Dr Jarna Petman, Finland

Prof. Mónica Pinto, Argentina

Prof. Victor Rodriguez Rescia, Costa Rica

Mr Alejandro Salinas Rivera, Chile

Prof. Marco Sassoli, Italy-Switzerland

Mr Michael Sfard, Israel

Justice Ajit Prakash Shah, India

Justice Kalyan Shrestha, Nepal

Ms Ambiga Sreenevasan, Malaysia

Justice Marwan Tashani, Libya

Mr Wilder Tayler, Uruguay

Justice Philippe Texier, France

Justice Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, Uganda

Justice Stefan Trechsel, Switzerland

Prof. Rodrigo Uprimny Yepes, Colombia

International
Commission
of Jurists

Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1
Switzerland

t + 41 22 979 38 00
f +41 22 979 38 01
www.icj.org